

PORODIČNI ZAKON

("Sl. list RCG", br. 1/2007 i "Sl. list CG", br. 53/2016 i 76/2020)

PRVI DIO OSNOVNE ODREDBE

Član 1

Ovim zakonom uređuju se: brak i odnosi u braku, odnosi roditelja i djece, usvojenje, porodični smještaj (hraniteljstvo), starateljstvo, izdržavanje, imovinski odnosi u porodici i postupci nadležnih organa u vezi sa bračnim i porodičnim odnosima.

Član 2

Porodica je životna zajednica roditelja, djece i drugih srodnika koji u smislu ovoga zakona imaju međusobna prava i obaveze, kao i druga osnovna zajednica života u kojoj se njeguju i podižu djeca.

Član 3

Brak se zasniva na slobodnoj odluci muškarca i žene da sklope brak, na njihovoj ravnopravnosti, uzajamnom poštovanju i međusobnom pomaganju.

Član 4

Članovi porodice dužni su da se uzajamno poštuju, pomažu i izdržavaju u skladu sa ovim zakonom.

Roditelji imaju jednaka prava i dužnosti prema svojoj djeci i odgovorni su za podizanje, vaspitanje i osposobljavanje djece za samostalan život, zaštitu njihovih interesa i dobrobiti.

Član 5

Dijete je svako lice do navršenih 18 godina života.

Prava djeteta su nedjeljiva, uzajamno povezana i cjelovito se ostvaruju.

Država je dužna da poštuje i unapređuje prava djeteta i preduzima potrebne mjere za zaštitu djeteta od zanemarivanja, zlostavljanja, eksploatacije i diskriminacije.

Svako je dužan da obavijesti centar za socijalni rad (u daljem tekstu: organ starateljstva) o povredi prava djeteta za koju sazna.

Mjere kojima se zadire u porodični život dopuštene su samo ako se zaštita članova porodice ne može obezbijediti na manje restriktivan način, pružanjem usluga socijalne i dječje zaštite.

U ostvarivanju, unapređivanju i zaštiti prava djeteta nadležni organi, ustanove, javne službe i pojedinci dužni su da međusobno sarađuju.

Član 5a

Zabranjena je neposredna i posredna diskriminacija djeteta ili grupe djece, njihovih roditelja, usvojitelja, staratelja, hranitelja, članova porodice djeteta i djetetu bliskih lica, koja se zasniva na rasi, boji kože, nacionalnoj pripadnosti, društvenom ili etničkom porijeklu, vezi sa nekim manjinskim narodom ili manjinskom nacionalnom zajednicom, jeziku, vjeri ili uvjerenju, političkom ili drugom mišljenju, polu, rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji, zdravstvenom stanju, invaliditetu, starosnoj dobi, imovnom stanju, bračnom ili porodičnom stanju, pripadnosti grupi ili pretpostavci o pripadnosti

grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i na drugim stvarnim, odnosno pretpostavljenim ličnim svojstvima djeteta, njegovih roditelja, staratelja, članova porodice i djetetu bliskih lica.

Ne smatraju se diskriminacijom posebne mjere koje se uvode radi postizanja pune ravnopravnosti, zaštite i napretka djece, odnosno grupe djece koja se nalaze u neravnopravnom položaju.

Član 5b

Svako je dužan da se rukovodi najboljim interesom djeteta u svim aktivnostima koje se direktno ili indirektno tiču djeteta.

Najbolji interes djeteta ima prioritet i utvrđuje se polazeći od:

- prava djeteta;
- mišljenja i želje djeteta;
- uzrasta, razvojnih sposobnosti i drugih ličnih svojstava djeteta;
- potrebe zaštite života i zdravlja djeteta;
- potrebe osiguranja bezbjednosti djeteta;
- potrebe fizičkog, emocionalnog, obrazovnog, socijalnog i drugog razvoja djeteta;
- prethodnog iskustva i okolnosti u kojima dijete živi;
- potrebe očuvanja stabilnosti i kontinuiteta odnosa sa roditeljima, porodicom i sredinom iz koje dijete potiče ili u kojoj boravi i uticaja promjene sredine;
- kvaliteta odnosa koje je dijete uspostavilo sa roditeljima, članovima porodice ili drugim licima i neposrednih i dugoročnih posljedica održavanja tih odnosa;
- potrebe očuvanja porodičnih odnosa, a naročito odnosa sa braćom i sestrama;
- uticaja odvajanja od roditelja, drugih članova porodice, a naročito od braće i sestara;
- potrebe očuvanja ličnog i porodičnog identiteta;
- kulturne, nacionalne, etničke, vjerske i jezičke pripadnosti, odnosno porijekla djeteta; i
- drugih okolnosti i stanja koja mogu da utiču na dobrobit djeteta.

Član 6

Prava i dužnosti roditelja i drugih srodnika prema djeci, kao i prava i dužnosti djece prema roditeljima i srodnicima jednaka su, bez obzira da li su djeca rođena u braku ili van braka.

Član 7

Pravo je svakog lica da slobodno odlučuje o rađanju svoje djece, a kao roditelja da stvara mogućnosti i obezbjeđuje uslove za njihov zdrav psihofizički razvoj u porodici i društvu.

Država mjerama socijalne, zdravstvene i pravne zaštite, sistemom vaspitanja, obrazovanja i informisanja, politikom zapošljavanja, stambenom i poreskom politikom, kao i razvijanjem svih drugih djelatnosti u korist porodice i njenih članova obezbjeđuje uslove za slobodno i odgovorno roditeljstvo.

Član 8

Usvojenjem između usvojioca i usvojenika uspostavljaju se odnosi koji postoje između roditelja i djece, s ciljem da se djetetu koje se usvaja pruže uslovi života kakve imaju djeca koja žive u porodici.

Član 9

Država starateljstvom pruža zaštitu djeci koja nijesu pod roditeljskim staranjem i punoljetnim licima koja nijesu sposobna ili koja nijesu u mogućnosti da se sama staraju o svojoj ličnosti, pravima i interesima.

Poslove starateljstva vrši organ starateljstva.

Član 9a

Dijete ne smije biti podvrgnuto tjelesnom kažnjavanju ili bilo kom drugom okrutnom, nehumanom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju.

Zabrana iz stava 1 ovog člana odnosi se na roditelje, staratelje i sva druga lica koja se o djetetu staraju ili dolaze u kontakt sa djetetom.

Lica iz stava 2 ovog člana dužna su da zaštite dijete od postupaka iz stava 1 ovog člana.

Član 10

Obaveza izdržavanja između roditelja i djece i drugih srodnika, kao i bračnih i vanbračnih supružnika, izraz je porodične solidarnosti i u interesu je društva.

Član 11

Imovinski odnosi u porodici zasnivaju se na načelima ravnopravnosti, uzajamnosti i solidarnosti, kao i na zaštiti interesa djece.

Član 12

Zajednica života muškarca i žene koja traje najmanje tri godine (u daljem tekstu: vanbračna zajednica), izjednačena je sa bračnom zajednicom u pogledu prava na međusobno izdržavanje i drugih imovinsko-pravnih odnosa.

Ako je u vanbračnoj zajednici rođeno zajedničko dijete ili je nastavljena sklapanjem braka ta vanbračna zajednica je izjednačena sa bračnom u pogledu prava iz stava 1 ovog člana i prije isteka vremena od tri godine.

Vanbračna zajednica ne proizvodi dejstvo iz stava 1 ovog člana, ako su u vrijeme njenog zasnivanja postojale smetnje za sklapanje punovažnog braka.

Član 13

Punoljetstvo se stiče sa navršenom 18 godinom života.

Potpuna poslovna sposobnost stiče se punoljetstvom ili sklapanjem braka prije punoljetstva uz dozvolu suda.

Član 14

Za pružanje stručne pomoći i zaštite prava i interesa djeteta i ostalih članova porodice, za rješavanje sporova između članova porodice, kao i u svim slučajevima poremećenih porodičnih odnosa nadležan je organ starateljstva, sud i medijator.

Član 14a

Izrazi koji se u ovom zakonu koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.

DRUGI DIO BRAK

Član 15

Brak je zakonom uređena zajednica života muškarca i žene.

I. SKLAPANJE BRAKA

1. Uslovi za punovažnost braka

Član 16

Brak se sklapa saglasnošću volja žene i muškarca datih pred nadležnim organom, na način predviđen ovim zakonom.

Član 17

Brak se sklapa radi ostvarivanja zajednice života bračnih supružnika.

Član 18

Brak ne može sklopiti lice čija volja nije slobodna.

Član 19

Niko ne može sklopiti novi brak dok mu ranije sklopljeni brak ne prestane.

Član 20

Brak ne može sklopiti lice koje zbog duševne bolesti ili iz drugih razloga nije sposobno za rasuđivanje.

Član 21

Ne mogu sklopiti brak među sobom krvni srodnici u pravoj liniji, kao ni rođeni brat i sestra, brat i sestra po ocu ili majci, stric i sinovica, ujak i sestričina, tetka i bratanić, tetka i sestrić, ni djeca rođene braće i sestara i djeca braće i sestara po ocu ili majci.

Član 22

Srodstvo zasnovano usvojenjem predstavlja smetnju za sklapanje braka na isti način kao i krvno srodstvo.

Član 23

Ne mogu sklopiti brak srodnici po tazbini i to: svekar i snaha, zet i tašta, očuh i pastorka, maćeha i pastorak, bez obzira na to da li je brak usljed čijeg sklapanja su oni došli u ove odnose prestao.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, nadležni sud može, iz opravdanih razloga, dozvoliti sklapanje braka, po prethodno pribavljenom mišljenju organa starateljstva.

Član 24

Ne može sklopiti brak lice koje nije navršilo 18 godina života.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, sud može dozvoliti sklapanje braka dijetetu starijem od 16 godina, u skladu sa posebnim zakonom.

2. Postupak sklapanja braka

Član 25

Lica koja namjeravaju da stupe u brak podnose prijavu za sklapanje braka organu nadležnom za vođenje matičnih registara vjenčanih (u daljem tekstu: matičar). Uz prijavu podnose izvod iz matičnog registra rođenih za svakog od njih, a kad je to potrebno i druge isprave.

Član 26

Matičar će na osnovu izjava lica koja žele da stupe u brak, priloženih isprava, a po potrebi i na drugi način utvrditi da li su ispunjeni svi uslovi za punovažnost braka.

Ako utvrdi da nijesu ispunjeni svi uslovi za punovažnost braka predviđeni ovim zakonom, matičar će usmeno saopštiti podnosiocima prijave da ne mogu sklopiti brak i o tome sačiniti službenu zabilješku.

Član 27

U slučaju iz člana 26 stav 2 ovog zakona, matičar donosi rješenje o odbijanju prijave za sklapanje braka, u roku od tri dana od dana usmenog saopštenja da nijesu ispunjeni uslovi za sklapanje braka.

Protiv rješenja iz stava 1 ovog člana podnosioci prijave mogu izjaviti žalbu nadležnom organu lokalne uprave u roku od osam dana od dana prijema rješenja. Ovaj organ dužan je da odluči po žalbi u roku od pet dana od dana prijema žalbe.

Član 28

Datum i čas za sklapanje braka određuje matičar u sporazumu sa licima koja žele da stupe u brak.

Član 29

Matičar će preporučiti licima koja žele da stupe u brak da se do dana sklapanja braka uzajamno obavijeste o stanju zdravlja, da posjete bračno, odnosno porodično savjetovalište i da se upoznaju sa stručnim mišljenjem o uslovima za razvoj skladnih bračnih i porodičnih odnosa, da posjete zdravstvenu ustanovu radi upoznavanja sa mogućnostima i prednostima planiranja porodice, kao i da se sporazumiju o budućem prezimenu.

Član 30

Ako se jedno ili oba lica koja su podnijela prijavu za sklapanje braka ne pojave u dogovoreno vrijeme, a izostanak ne opravdaju, smatraće se da je prijava povučena.

Član 31

Brak se sklapa pred nadležnim organom lokalne uprave na svečan način, u službenoj prostoriji prigodno uređenoj za tu namjenu.

Izuzetno, matičar može dozvoliti da se brak sklopi i na nekom drugom prikladnom mjestu, ako to bračni supružnici zahtijevaju i za to navedu opravdane razloge.

Član 32

Sklapanju braka prisustvuju oba buduća bračna supružnika, odbornik skupštine opštine koga ona odredi, dva svjedoka i matičar.

Član 33

U naročito opravdanim slučajevima nadležni organ lokalne uprave može dozvoliti da se brak sklopi u prisustvu jednog od budućih bračnih supružnika i punomoćnika drugog bračnog supružnika.

U punomoćju, koje mora biti ovjereno i izdato samo radi sklapanja braka, moraju biti označeni lični podaci punomoćnika i lica sa kojim se, preko punomoćnika, sklapa brak i datum izdavanja punomoćja.

Punomoćje iz stava 2 ovog člana važi 90 dana od dana ovjeravanja.

Žalbu protiv rješenja o odbijanju zahtjeva za sklapanje braka preko punomoćnika podnosioci zahtjeva mogu izjaviti ministarstvu nadležnom za unutrašnje poslove i javnu upravu.

Član 34

Svjedok pri sklapanju braka može biti svako poslovno sposobno lice.

Član 35

Sklapanje braka počinje utvrđivanjem identiteta budućih bračnih supružnika i izvještajem matičara da su sklapanju braka pristupili podnosioci prijave i da su ispunjeni zakonom predviđeni uslovi za punovažnost njihovog braka.

Ako se brak zaključuje preko punomoćnika pročitace se priloženo punomoćje.

Član 36

Pošto odbornik skupštine opštine utvrdi da na izvještaj matičara nema prigovora, na prigodan način upoznaće buduće bračne supružnike s odredbama ovog zakona o njihovim pravima i dužnostima i istaknuti značaj braka, a posebno da je skladan brak od najveće važnosti za porodični život.

Odbornik skupštine opštine će pitati buduće bračne supružnike pojedinačno da li pristaju da međusobno sklope brak.

Poslije datih saglasnih izjava o sklapanju braka, odbornik skupštine opštine proglašava da je brak sklopljen.

Član 37

Sklopljeni brak matičar upisuje u matični registar vjenčanih u kojem se potpisuju bračni supružnici, odbornik skupštine opštine, svjedoci i matičar.

Član 38

Odmah po sklapanju braka, bračnim supružnicima se izdaje izvod iz matičnog registra vjenčanih.

II. PRAVA I DUŽNOSTI BRAČNIH SUPRUŽNIKA

Član 39

Bračni supružnici su ravnopravni u braku.

Član 40

Bračni supružnici dužni su da vode zajednički život, da jedan drugom budu vjerni, da se uzajamno pomažu, međusobno poštuju, razvijaju i održavaju skladne bračne i porodične odnose.

Član 41

Prilikom sklapanja braka bračni supružnici mogu se sporazumjeti da:

- 1) svaki zadrži svoje prezime;
- 2) kao zajedničko prezime uzmu prezime jednog od njih;
- 3) kao zajedničko prezime uzmu oba njihova prezimena;
- 4) samo jedan od njih svom prezimenu doda i prezime drugog bračnog supružnika.

U slučaju sporazuma o prezimenu iz stava 1 tačke 3) ovog člana, bračni supružnici će odlučiti koje će se prezime upotrebljavati na prvom mjestu.

Član 42

Bračni supružnici sporazumno određuju mjesto stanovanja.

Član 43

Bračni supružnici su nezavisni u izboru rada i zanimanja.

Član 44

Bračni supružnici sporazumno odlučuju o podizanju zajedničke djece i o tome kako će urediti odnose i obavljati poslove koji se tiču bračne, odnosno porodične zajednice.

III. PRESTANAK BRAKA

Član 45

Brak prestaje smrću bračnog supružnika, proglašenjem nestalog bračnog supružnika umrlim, poništenjem i razvodom braka.

Ako je bračni supružnik proglašen umrlim, brak prestaje danom koji je po pravosnažnoj odluci suda utvrđen kao dan njegove smrti.

Brak prestaje poništenjem i razvodom kad odluka suda o poništenju, odnosno razvodu braka postane pravosnažna.

1. Poništenje braka

Član 46

Ništav je brak, ako izjave volje bračnih supružnika nijesu bile potvrdne ili ako brak nije sklopljen pred nadležnim organom.

Član 47

Ništav je brak koji je sklopljen za vrijeme trajanja ranijeg braka jednog od bračnih supružnika.

Ako bračni supružnici iznesu u postupku za poništenje braka da raniji brak nije punovažan, prethodno će se odlučiti o punovažnosti ranijeg braka i ako taj brak bude poništen, njihov se brak neće poništiti.

Neće se poništiti novi brak sklopljen za vrijeme trajanja ranijeg braka jednog od bračnih supružnika, ako je raniji brak prestao.

Ako zbog smrti bračnog supružnika koji je sklopio novi brak za vrijeme trajanja ranijeg braka, istovremeno prestanu oba braka, poništiće se novi brak, osim u slučaju poništenja ranijeg braka, ili

ako je novi brak trajao duže vrijeme, a bračni supružnik iz ranijeg braka nije ništa preduzimao u cilju uspostavljanja bračne zajednice.

Član 48

Ništav je brak koji sklopi lice koje zbog duševne bolesti ili iz drugih razloga nije sposobno za rasuđivanje.

Ništav je brak između srodnika po krvi, po usvojenju ili tazbini između kojih zakon ne dozvoljava brak.

Ako je brak sklopljen između srodnika po tazbini između kojih je brak moguć samo po dozvoli suda, saglasno članu 23 stav 2 ovog zakona, sud kojem je podnijeta tužba za poništenje braka može dozvolu za sklapanje braka dati naknadno.

Član 49

Brak se može poništiti ako je bračni supružnik pristao na njegovo sklapanje u strahu izazvanom silom ili ozbiljnom prijetnjom.

Član 50

Može se poništiti brak sklopljen u zabludi o ličnosti bračnog supružnika kad se mislilo da se stupa u brak sa jednim licem, a stupilo se u brak sa drugim, ili kad se stupilo u brak sa određenim licem, ali koje nije ono za koje se izdavalo.

Može se poništiti brak sklopljen u zabludi o bitnim osobinama jednog bračnog supružnika koje bi drugog bračnog supružnika odvratilo od stupanja u brak da ih je znao i koje su dovele do ozbiljne i trajne poremećenosti bračnih odnosa.

Član 51

Brak je ništav kada bračni supružnici nijesu stvarno željeli da uspostave zajednicu života već da sklapanjem braka prikriju neki drugi pravni posao ili da ostvare neki drugi cilj (zakonsko nasljeđivanje, porodična penzija, izbjegavanje krivičnog gonjenja, zloupotreba prava na stan i sl.).

Ovakav brak neće se poništiti ako je naknadno uspostavljena zajednica života.

Član 52

Pravo na podizanje tužbe za poništenje braka iz uzroka navedenih u čl. 46 do 48 i člana 51 ovog zakona pripada bračnim supružnicima i drugim licima koja imaju neposredni pravni interes da brak bude poništen, kao i državnom tužiocu.

Nakon prestanka razloga iz člana 48 ovog zakona, pravo na tužbu za poništenje braka pripada samo bračnom supružniku koji je bio teže duševno bolestan ili je iz drugih razloga bio nesposoban za rasuđivanje. Tužba se može podnijeti u roku od jedne godine od prestanka navedenih razloga, a ako je bračni supružnik bio potpuno lišen poslovne sposobnosti, u roku od jedne godine od pravosnažnosti odluke o vraćanju poslovne sposobnosti.

Član 53

Poništenje braka sklopljenog pod prinudom ili u zabludi može tražiti samo bračni supružnik koji je bio prinuđen ili je u zabludi pristao na brak.

Ne može se tražiti poništenje braka ako je protekla godina dana od dana kada je prinuda prestala ili od kada je zabluda uočena, a bračni supružnici su živjeli zajedno za to vrijeme.

Član 54

Po tužbi roditelja, odnosno staraoaca sud može, ispitujući sve okolnosti, poništiti brak koji je bez dozvole nadležnog suda zaključilo dijete do punoljetstva tog lica.

Pravo na tužbu pripada i licu koje je u vrijeme sklapanja braka bilo maloljetno, a u roku od godinu dana nakon punoljetstva.

U slučaju iz stava 1 ovog člana, sud kojem je podnijeta tužba za poništenje braka može dozvolu za sklapanje braka dati naknadno.

Član 55

Pravo na podizanje tužbe za poništenje braka ne prelazi na nasljednike, ali nasljednici tužioca mogu nastaviti već započeti postupak, u cilju dokazivanja osnovanosti tužbe.

2. Razvod braka

Član 56

Bračni supružnik može tražiti razvod braka ako su bračni odnosi ozbiljno i trajno poremećeni ili kad se iz drugih razloga ne može ostvariti svrha braka.

Član 57

Bračni supružnici mogu tražiti da se brak razvede na osnovu njihovog sporazuma.

Uz predlog za sporazumni razvod braka bračni supružnici su dužni da podnesu pisani sporazum o vršenju roditeljskog prava i diobi zajedničke imovine.

Član 58

Bračni supružnik ne može tražiti razvod braka za vrijeme trudnoće žene, odnosno dok njihovo dijete ne navrši godinu dana života, osim ako žena pristane na razvod.

TREĆI DIO

PRAVA DJETETA I ODNOSI RODITELJA I DJECE

I. RODITELJSKO PRAVO

Član 59

Roditeljsko pravo sačinjavaju prava i dužnosti roditelja da se brinu o ličnosti, pravima i interesima svoje djece.

Član 60

Roditeljsko pravo pripada majci i ocu zajedno.

Ako je jedan od roditelja umro ili nije poznat ili je lišen roditeljskog prava, roditeljsko pravo pripada drugom roditelju.

Roditelj se ne može odreći roditeljskog prava.

Zabranjena je zloupotreba roditeljskog prava.

1. Prava djeteta

Član 61

Dijete ima pravo da zna ko su mu roditelji.

Pravo djeteta da zna ko su mu roditelji može biti ograničeno samo ovim zakonom.

Dijete koje je sposobno za rasuđivanje može izvršiti uvid u matični registar rođenih i u drugu dokumentaciju koja se odnosi na njegovo porijeklo.

Dijete ima pravo da dobije obavještenja o svim važnim okolnostima u vezi sa roditeljima, članovima porodice i drugim bliskim licima, osim ako je to suprotno njegovom najboljem interesu.

Član 61a

Dijete ima pravo na život i razvoj u zdravoj i bezbjednoj životnoj i socijalnoj sredini.

Dostojanstvo djeteta je neprikosnoveno i svi su dužni da ga poštuju i štite.

Svi su dužni da postupaju prema djetetu uz poštovanje njegove ličnosti i individualnosti.

Član 62

Dijete ima pravo da živi sa roditeljima i pravo da se roditelji o njemu staraju prije svih drugih.

Pravo djeteta da živi sa roditeljima može biti ograničeno samo sudskom odlukom kada je to u najboljem interesu djeteta.

Sud može donijeti odluku o odvajanju djeteta od roditelja ako postoje razlozi za ograničenje ili lišenje roditeljskog prava ili u slučaju nasilja u porodici.

Dijete koje je navršilo 15 godina života i koje je sposobno za rasuđivanje može odlučiti sa kojim će roditeljem živjeti.

U slučaju spora u pogledu vršenja roditeljskog prava nad djetetom iz stava 4 ovog člana, sud donosi odluku u skladu sa željom djeteta, osim ako je to suprotno njegovom najboljem interesu.

Član 63

Dijete ima pravo da održava lične odnose sa roditeljem sa kojim ne živi.

Pravo djeteta da održava lične odnose sa roditeljem sa kojim ne živi može biti ograničeno samo sudskom odlukom kada je to u najboljem interesu djeteta.

Sud može donijeti odluku o ograničavanju prava djeteta da održava lične odnose sa roditeljem sa kojim ne živi ako postoje razlozi za ograničenje ili lišenje roditeljskog prava ili u slučaju nasilja u porodici.

Član 63a

Dijete koje je navršilo 15 godina života i koje je sposobno za rasuđivanje može odlučiti o održavanju ličnih odnosa sa roditeljem sa kojim ne živi.

U slučaju spora u pogledu održavanja ličnih odnosa djeteta iz stava 1 ovog člana sa roditeljem sa kojim ne živi, sud je dužan da uredi način održavanja ličnih odnosa u skladu sa željom djeteta, osim ako je to suprotno njegovom najboljem interesu.

Prilikom preduzimanja procesnih radnji, sud će voditi računa da protok vremena ne dovede do štetnih posljedica po odnose između djeteta i roditelja koji ne živi sa djetetom.

Član 63b

Dijete ima pravo da održava lične odnose sa srodnicima i drugim licima sa kojima ga vezuje posebna bliskost, ako je to u njegovom najboljem interesu.

Srodnicima i drugim licima iz stava 1 ovog člana smatraju se braća i sestre, babe i djedovi, bivši hranitelji, raniji ili sadašnji bračni odnosno vanbračni supružnik roditelja i druga lica sa kojima dijete vezuje posebna bliskost.

Lica iz stava 2 ovog člana imaju pravo da sa djetetom održavaju lične odnose.

Način održavanja ličnih odnosa sporazumno određuju roditelji, dijete, ako je u stanju da shvati značaj sporazuma, i lica iz stava 2 ovog člana.

Ako se lica iz stava 2 ovog člana ne sporazumiju sa roditeljima djeteta i djetetom, ako je u stanju da shvati značaj sporazuma, mogu se radi postizanja sporazuma obratiti medijatoru.

Ako se lica iz stava 5 ovog člana ne sporazumiju ni uz pomoć medijatora, način održavanja ličnih odnosa uređuje sud.

Tužbu za uređivanje načina održavanja ličnih odnosa mogu podnijeti dijete, roditelji i lica iz stava 2 ovog člana.

Prije donošenja odluke, sud je dužan da zatraži mišljenje organa starateljstva o tome da li je održavanje ličnih odnosa u najboljem interesu djeteta.

Ako podnosilac tužbe iz stava 7 ovog člana nije samo dijete, sud će omogućiti da dijete slobodno izrazi svoje mišljenje i uzeće ga u obzir, u skladu sa ovim zakonom.

Prilikom uređivanja načina održavanja ličnih odnosa sa djetetom koje je navršilo 15 godina života i koje je sposobno za rasuđivanje sud donosi odluku u skladu sa željom djeteta, osim ako je to suprotno njegovom najboljem interesu.

Član 64

Dijete ima pravo na najbolje moguće životne uslove za svoj pravilan i potpun fizički, psihički i emocionalni razvoj, u skladu sa svojim razvojnim potrebama.

U postupku ostvarivanja zdravstvene zaštite, dijete koje je sposobno za rasuđivanje ima pravo na povjerljivo savjetovanje sa doktorom medicine i drugim stručnim licem.

Dijete ima pravo da bude informisano o stanju svog zdravlja, ako je to u njegovom najboljem interesu.

Član 65

Dijete ima pravo na obrazovanje u skladu sa svojim sposobnostima, željama i sklonostima.

Dijete koje je navršilo 15 godina života i koje je sposobno za rasuđivanje može odlučiti koju će srednju školu pohađati.

Član 66

Dijete može preduzimati pravne poslove uz prethodnu ili naknadnu saglasnost roditelja, odnosno saglasnost organa starateljstva za pravne poslove iz člana 308 stav 2 ovog zakona.

Dijete koje je navršilo 15 godina života može preduzimati pravne poslove kojima upravlja i raspolaže svojom zaradom ili imovinom koju je steklo sopstvenim radom.

Dijete može preduzimati i druge pravne poslove kad je to propisano zakonom.

Član 67

Dijete ima pravo da izrazi svoje mišljenje o svim pitanjima koja ga se tiču.

Roditelji, lica koja se o djetetu staraju, kao i sva druga lica koja odlučuju o pitanjima koja se tiču djeteta dužni su da djetetu omoguće da izrazi svoje mišljenje.

Lica iz stava 2 ovog člana dužna su da blagovremeno i na djetetu razumljiv način pruže sva obavještenja koja su djetetu potrebna da bi formiralo mišljenje i omogućiti mu da, ako to želi, slobodno izrazi svoje mišljenje.

Lica iz stava 2 ovog člana, prilikom odlučivanja o pitanjima koja se tiču djeteta, moraju mišljenju djeteta posvetiti dužnu pažnju, u skladu sa godinama života i zrelošću djeteta.

Zrelost djeteta procjenjuje se imajući u vidu stepen njegovog fizičkog, emotivnog, intelektualnog i socijalnog razvoja.

Član 68

Dijete je dužno da roditeljima pomaže u skladu sa svojim godinama i zrelošću.

Dijete koje stiče zaradu ili ima prihode od imovine dužno je da djelimično podmiruje potrebe svog izdržavanja, odnosno izdržavanja roditelja i maloljetnog brata odnosno sestre, pod uslovima određenim ovim zakonom.

2. Roditeljsko staranje

Član 69

Roditeljsko staranje podrazumijeva odgovornosti, dužnosti i prava roditelja, u svrhu zaštite i unapređenja ličnih i imovinskih prava i dobrobiti djeteta i obuhvata čuvanje, podizanje, vaspitanje, obrazovanje, zastupanje, izdržavanje, kao i upravljanje i raspolaganje imovinom djeteta.

Roditelji su dužni da roditeljsko staranje vrše u najboljem interesu djeteta, u skladu sa njegovim razvojnim potrebama i mogućnostima.

Roditelji imaju pravo da dobiju sva obavještenja o djetetu od obrazovnih i zdravstvenih ustanova.

Član 70

Roditelji imaju pravo i dužnost da čuvaju i podižu dijete tako što će se oni lično starati o njegovom životu, razvoju i zdravlju.

Roditelji ne smiju ostavljati bez nadzora dijete predškolskog uzrasta.

Roditelji mogu privremeno povjeriti dijete drugom licu samo ako to lice ispunjava uslove za staratelja.

Član 71

Roditelji imaju pravo i dužnost da sa djetetom razvijaju odnos zasnovan na ljubavi, povjerenju i uzajamnom poštovanju i da dijete usmjeravaju ka usvajanju onih vrijednosti koje imaju univerzalni karakter.

Član 72

Roditelji imaju dužnost da obezbijede osnovno školovanje djetetu, a o daljem obrazovanju djeteta dužni su da se staraju prema svojim mogućnostima, vodeći računa o sposobnostima i željama djeteta.

Član 73

Roditelji imaju pravo i dužnost da zastupaju dijete u svim pravnim poslovima van granica poslovne sposobnosti djeteta.

Roditelji imaju pravo i dužnost da zastupaju dijete u svim sudskim i drugim postupcima u kojima dijete nije procesno sposobno.

Roditelji imaju pravo da preduzimaju pravne poslove kojima upravljaju i raspolažu prihodom koji je steklo dijete mlađe od 15 godina.

Član 74

Roditelji imaju pravo i dužnost da izdržavaju dijete pod uslovima određenim ovim zakonom.

Član 75

Roditelji imaju pravo i dužnost da upravljaju i raspolažu imovinom djeteta pod uslovima određenim ovim zakonom.

3. Vršenje roditeljskog prava

Član 76

Roditelji roditeljsko pravo vrše zajednički i sporazumno kada vode zajednički život.

Roditelji roditeljsko pravo vrše zajednički i sporazumno i kada ne vode zajednički život ako zaključe sporazum o zajedničkom vršenju roditeljskog prava i ako sud procijeni da je taj sporazum u najboljem interesu djeteta.

Član 77

Sporazum o zajedničkom vršenju roditeljskog prava obuhvata sporazum roditelja da će zajednički i sporazumno vršiti sva prava i dužnosti iz sadržine roditeljskog prava.

Sastavni dio sporazuma o zajedničkom vršenju roditeljskog prava jeste i sporazum o tome šta će se smatrati prebivalištem djeteta.

Član 78

Jedan roditelj sam vrši roditeljsko pravo kada je drugi roditelj nepoznat, ili je umro, ili je potpuno lišen roditeljskog prava, odnosno poslovne sposobnosti.

Jedan roditelj sam vrši roditeljsko pravo kada samo on živi sa djetetom, a sud još nije donio odluku o vršenju roditeljskog prava.

Jedan roditelj sam vrši roditeljsko pravo na osnovu odluke suda kada roditelji ne vode zajednički život, a nijesu zaključili sporazum o vršenju roditeljskog prava.

Jedan roditelj sam vrši roditeljsko pravo na osnovu odluke suda kada roditelji ne vode zajednički život, a zaključili su sporazum o zajedničkom ili samostalnom vršenju roditeljskog prava, ali sud procijeni da taj sporazum nije u najboljem interesu djeteta.

Jedan roditelj sam vrši roditeljsko pravo na osnovu odluke suda kada roditelji ne vode zajednički život ako zaključe sporazum o samostalnom vršenju roditeljskog prava i ako sud procijeni da je taj sporazum u najboljem interesu djeteta.

Član 79

Sporazum o samostalnom vršenju roditeljskog prava obuhvata sporazum roditelja o povjeravanju zajedničkog djeteta jednom roditelju, sporazum o visini doprinosa za izdržavanje djeteta od drugog roditelja i sporazum o načinu održavanja ličnih odnosa djeteta sa drugim roditeljem.

Sporazumom o samostalnom vršenju roditeljskog prava prenosi se vršenje roditeljskog prava na onog roditelja kome je dijete povjereno.

Roditelj koji ne vrši roditeljsko pravo ima pravo i dužnost da izdržava dijete, da sa djetetom održava lične odnose i da o pitanjima koja bitno utiču na život djeteta odlučuje zajednički i sporazumno sa roditeljem koji vrši roditeljsko pravo.

Pitanjima koja bitno utiču na život djeteta, u smislu ovog zakona, smatraju se naročito: obrazovanje djeteta, preduzimanje većih medicinskih zahvata nad djetetom, promjena prebivališta djeteta i raspolaganje imovinom djeteta velike vrijednosti.

Član 79a

Roditelj koji samostalno vrši roditeljsko pravo dužan je da omogući i podstiče održavanje ličnih odnosa djeteta sa drugim roditeljem, srođnicima i licima sa kojima dijete vezuje posebna bliskost, ukoliko to nije ograničeno sudskom odlukom.

Roditelj koji sa djetetom održava lične odnose ne smije svojim ponašanjem ometati drugog roditelja u vršenju roditeljskog prava.

4. Mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta

Član 80

Organ starateljstva dužan je da roditeljima pruža odgovarajuće oblike pomoći i podrške i preduzima potrebne mjere radi zaštite prava i najboljeg interesa djeteta, a na osnovu neposrednog saznanja ili obavještenja.

Organi pravosuđa, drugi organi, medicinska, obrazovna i druga ustanova, nevladina organizacija i građani dužni su da obavijeste organ starateljstva čim saznaju da roditelj nije u mogućnosti da vrši roditeljsko pravo.

Organ starateljstva dužan je odmah po prijemu obavještenja da ispita slučaj i preduzme mjere za zaštitu prava djeteta.

Matičar je dužan da prijavi organu starateljstva rođenje djeteta čiji jedan ili oba roditelja nijesu poznati, radi preduzimanja mjera za njegovu zaštitu.

Član 81

Ako opravdani interesi djeteta to zahtijevaju, organ starateljstva upozoriće roditelje na greške i propuste u vaspitanju i podizanju djeteta i pomoći im da dijete pravilno odgajaju, a može ih uputiti da se sami ili sa djetetom obrate određenom savjetovalištu, zdravstvenoj, socijalnoj, vaspitnoj ili drugoj odgovarajućoj ustanovi.

Član 82

Kad je roditeljima potrebna trajnija pomoć i usmjeravanje u vršenju roditeljskih prava i dužnosti ili je neophodno neposredno praćenje stanja i uslova u kojima dijete živi, organ starateljstva odrediće nadzor nad vršenjem roditeljskog prava u pogledu djece ili u pogledu pojedinog djeteta.

Odlukom o nadzoru organ starateljstva utvrdiće program nadzora i odrediti lice koje će pratiti razvoj djeteta, kontrolisati postupke roditelja, podnositi periodične izvještaje organu starateljstva i preduzimati druge mjere u interesu djeteta.

Član 83

(brisano)

Član 84

Organ starateljstva može u opravdanim slučajevima da zahtijeva od roditelja polaganje računa o upravljanju imovinom djeteta.

Organ starateljstva može tražiti da sud u vanparničnom postupku, radi zaštite imovinskih prava djeteta, dozvoli sredstva obezbjeđenja na imovinu roditelja.

Organ starateljstva može radi zaštite imovinskih interesa djeteta, zahtijevati da sud odluči da roditelji u pogledu upravljanja imovinom djeteta imaju ulogu staraoca.

5. Ograničenje roditeljskog prava

Član 85

Sud odlukom u vanparničnom postupku može roditelju koji nesavjesno vrši prava ili dužnosti prema djetetu ograničiti roditeljsko pravo.

Ograničenjem roditeljskog prava roditelju se može oduzeti vršenje jednog ili više prava i dužnosti prema djetetu, osim dužnosti da izdržava Dijete.

Sud će roditelju oduzeti pravo da živi sa djetetom ako u većoj mjeri zanemaruje podizanje i vaspitanje djeteta ili zbog prilika u porodici postoji opasnost za pravilno podizanje djeteta.

Smatra se da roditelj u većoj mjeri zanemaruje podizanje i vaspitanje djeteta naročito ako ne brine dovoljno o ishrani, higijeni, odijevanju, medicinskoj pomoći, redovnom pohađanju škole, ne sprečava dijete u štetnom druženju, skitnji, prosjačenju ili krađi.

Član 86

Postupak za ograničenje roditeljskog prava pokreće sud po službenoj dužnosti, na predlog organa starateljstva, drugog roditelja ili djeteta.

Ograničenje roditeljskog prava se određuje u trajanju do godinu dana.

Žalba protiv odluke iz člana 85 ovog zakona ne odlaže izvršenje.

Prije isteka roka iz stava 2 ovog člana sud će ispitati sve okolnosti slučaja i u najboljem interesu djeteta novom odlukom vratiti roditeljima ograničeno pravo, produžiti trajanje izrečene mjere ili izreći drugu mjeru za zaštitu najboljeg interesa djeteta.

6. Lišenje roditeljskog prava

Član 87

Roditelj koji zloupotrebljava roditeljska prava ili grubo zanemaruje roditeljske dužnosti, lišava se roditeljskog prava.

Zloupotreba prava postoji naročito ako roditelj fizički, seksualno ili emocionalno zlostavlja dijete; izrabljuje dijete prisiljavajući ga na pretjerani rad, ili na rad koji ugrožava moral, zdravlje ili obrazovanje djeteta, odnosno na rad koji je zabranjen zakonom; podstiče dijete na vršenje krivičnih djela; razvija loše navike i sklonosti i sl.

Grubo zanemarivanje dužnosti postoji naročito ako roditelj: napusti dijete ili se uopšte ne stara o osnovnim životnim potrebama djeteta sa kojim živi; izbjegava da izdržava dijete ili da održava lične odnose sa djetetom sa kojim ne živi, odnosno sprečava održavanje ličnih odnosa djeteta i roditelja

sa kojim dijete ne živi; ako s namjerom i neopravdano izbjegava da stvori uslove za zajednički život sa djetetom koje se nalazi u ustanovi socijalne i dječije zaštite.

Član 88

Roditelj može biti lišen roditeljskog prava u pogledu sve djece, a ako to posebne okolnosti zahtijevaju može i samo prema pojedinom djetetu.

Odluku o lišenju roditeljskog prava donosi nadležni sud u vanparničnom postupku.

Član 89

Postupak za lišenje roditeljskog prava može pokrenuti drugi roditelj, organ starateljstva ili državni tužilac.

Organ starateljstva dužan je da pokrene postupak za lišenje roditeljskog prava kad na bilo koji način sazna da postoje razlozi za to predviđeni u ovom zakonu.

Ako organ starateljstva sazna da postoji opasnost zloupotrebe roditeljskog prava ili opasnost grubog zanemarivanja roditeljskih dužnosti, dužan je da hitno preduzme mjere za zaštitu ličnosti, prava i interesa djeteta.

Član 90

U bračnim sporovima i sporovima iz odnosa roditelja i djece sud koji rješava ove sporove može po službenoj dužnosti da donese odluku o lišenju roditeljskog prava ako utvrdi da postoje razlozi predviđeni ovim zakonom.

Član 91

Roditelju se može odlukom suda vratiti roditeljsko pravo kada prestanu razlozi zbog kojih je lišen roditeljskog prava.

Predlog za vraćanje roditeljskog prava mogu podnijeti roditelji i organ starateljstva.

U bračnim sporovima i sporovima iz odnosa roditelja i djece sud koji rješava ove sporove može po službenoj dužnosti da donese odluku o vraćanju roditeljskog prava, ako utvrdi da za to postoje uslovi.

7. Produženje roditeljskog prava

Član 92

Roditeljsko pravo može se produžiti i poslije punoljetstva djeteta ako ono zbog smetnji i teškoća u razvoju, invaliditeta ili iz drugih razloga nije sposobno da se samo stara o svojoj ličnosti, pravima i interesima.

Član 93

Odluku o produženju roditeljskog prava donosi sud u vanparničnom postupku na predlog roditelja ili organa starateljstva.

Predlog za produženje roditeljskog prava podnosi se prije punoljetstva djeteta, ali sud može produžiti roditeljsko pravo i u slučaju kad predlog nije blagovremeno podniet, ako su u vrijeme nastupanja punoljetstva postojali razlozi za produženje roditeljskog prava.

U odluci o produženju roditeljskog prava sud će odrediti da li je lice nad kojim je produženo roditeljsko pravo izjednačeno sa djetetom.

Član 94

Kad prestanu razlozi zbog kojih je produženo roditeljsko pravo nad punoljetnim licem sud će, na predlog tog lica, roditelja ili organa starateljstva, donijeti odluku o prestanku produženog roditeljskog prava.

8. Prestanak roditeljskog prava

Član 95

Roditeljsko pravo prestaje kad dijete stekne potpunu poslovnu sposobnost, kad bude usvojeno i kad umre dijete ili roditelj.

Ako dijete usvoji očuh ili maćeha, roditeljsko pravo ne prestaje roditelju koji je bračni supružnik usvojioca.

Član 96

Pravosnažna sudska odluka o ograničenju, lišenju, vraćanju, produženju i prestanku produženog roditeljskog prava, unijeće se u matični registar rođenih, a ako to lice ima nepokretnosti i u registar nepokretnosti.

II. PORODIČNI STATUS DJETETA

1. Utvrđivanje očinstva i materinstva

Član 97

Ocem djeteta, rođenog za vrijeme trajanja braka, ili u roku 300 dana od prestanka braka, smatra se muž majke djeteta.

Ako je dijete rođeno u kasnijem braku majke, ocem djeteta smatra se muž majke iz tog braka, ako od prestanka prethodnog braka majke do rođenja djeteta nije proteklo 300 dana.

Ako bračni supružnik majke iz kasnijeg braka ospori svoje očinstvo, ocem djeteta smatra se muž majke iz prethodnog braka.

Član 98

Dijete rođeno van braka smatra se da je rođeno u braku kada njegovi roditelji međusobno sklope brak.

Ako su roditelji djeteta rođenog van braka imali namjeru da sklope brak, pa su u tome bili spriječeni smrću jednog od njih ili oba ili nekom bračnom smetnjom koja je nastala poslije začeća djeteta, sud će u vanparničnom postupku, na predlog jednog od roditelja ili djeteta, proglasiti da je dijete rođeno u braku.

Ako roditelji nijesu živi ili je živi roditelj lišen poslovne sposobnosti ili je lišen roditeljskog prava, postupak kod suda radi proglašenja da je dijete rođeno u braku do punoljetstva djeteta pokreće organ starateljstva.

Član 99

Ocem djeteta, koje nije rođeno u braku ni u roku 300 dana po prestanku braka, smatra se muškarac koji ga prizna za svoje ili čije je očinstvo utvrđeno odlukom suda.

Član 100

Čim sazna za rođenje vanbračnog djeteta, a prije upisa u matični registar rođenih, matičar je dužan pozvati majku djeteta da se izjasni o tome koga smatra ocem djeteta. Ovu izjavu majka može dati i bez poziva.

Kad primi izjavu majke o tome koga smatra ocem njenog djeteta, matičar će pozvati označeno lice da se u roku od 30 dana neposredno pred matičarem ili u ovjerenj ispravi izjasni o svom očinstvu. Poziv ovom licu mora se uručiti lično i na način kojim se obezbjeđuje tajnost.

Ako pozvano lice izjavi da nije otac djeteta ili se u roku od 30 dana ne izjasni o očinstvu djeteta, matičar će o tome obavijestiti majku djeteta.

Ako pozvano lice izjavi na zapisnik pred matičarem ili u ovjerenj ispravi da se smatra ocem djeteta, matičar će ga upisati kao oca djeteta u matični registar rođenih i o upisu obavijestiti majku djeteta.

Član 101

Očinstvo se može priznati pred matičarem, organom starateljstva, sudom ili drugim organom ovlašćenim za sastavljanje javnih isprava. Ovi organi su dužni da bez odlaganja ovjereni zapisnik dostave matičaru nadležnom za upis djeteta u matični registar rođenih.

Očinstvo se može priznati i u testamentu.

Član 102

Izjava o priznanju očinstva može se dati i prije rođenja djeteta. Izjava proizvodi pravno dejstvo pod uslovom da se dijete rodi živo.

Član 103

Poslije smrti djeteta očinstvo se može utvrditi samo odlukom suda na zahtjev lica koja za to imaju pravni interes.

Član 104

Očinstvo može priznati muškarac sposoban za rasuđivanje koji je navršio 16 godina života.

Član 105

Priznanje očinstva proizvodi pravno dejstvo i upisuje se u matični registar rođenih samo ako se sa priznanjem saglasi majka djeteta.

Izjava iz stava I ovog člana može se dati na način propisan u članu 101 ovog zakona za priznanje očinstva.

Matičar je dužan da pozove majku djeteta da se u roku od 90 dana izjasni o priznanju očinstva, ako ona već ranije nije označila isto lice kao oca djeteta.

Član 106

Ako je dijete starije od 16 godina potrebna je i njegova saglasnost sa priznanjem očinstva. Ova saglasnost se daje na način propisan u članu 100 ovog zakona.

Ako je dijete mlađe od 16 godina ili je starije od 16 godina ali je trajno nesposobno za rasuđivanje, a majka više nije živa, ili je nepoznatog boravišta, ili je proglašena umrlom, ili je potpuno lišena poslovne sposobnosti, izjavu o saglasnosti sa priznanjem očinstva daje staralac djeteta sa odobrenjem organa starateljstva.

Član 107

Ako se majka djeteta ili dijete koje je starije od 16 godina ili staralac djeteta kad je njegova saglasnost potrebna ne saglase sa priznanjem očinstva, ili se ne izjasne o tome u roku od 30 dana, po prijemu obavještenja o priznanju, lice koje je priznalo dijete za svoje može podnijeti tužbu sudu radi utvrđivanja da je ono otac djeteta.

Tužba se može podnijeti u roku od tri godine po prijemu obavještenja o nesaglasnosti majke, odnosno djeteta. Ako je u međuvremenu utvrđeno očinstvo drugog lica tužba se ne može podnijeti po proteku roka za osporavanje očinstva tom licu.

Član 108

Izjava o priznavanju očinstva, kao i izjave majke i djeteta o saglasnosti sa priznanjem očinstva ne mogu se opozvati.

Lice koje je dalo izjavu o priznavanju očinstva, odnosno izjavu o saglasnosti sa priznavanjem očinstva, može tražiti poništenje izjave ako je ona data pod prinudom ili u zabludi.

Tužba za poništaj izjave može se podnijeti u roku od šest mjeseci od dana kada je prinuda prestala ili zabluda uočena.

Član 109

Tužbu za utvrđivanje očinstva djeteta rođenog van braka, pored lica koje sebe smatra ocem djeteta, mogu podnijeti dijete i majka djeteta.

Dijete rođeno van braka može podnijeti tužbu za utvrđivanje očinstva do navršene 23 godine života. Ako je dijete maloljetno ili je poslovno nesposobno tužbu u njegovo ime može podnijeti majka. Ako majka nije živa, ili je lišena poslovne sposobnosti, odnosno roditeljskog prava, kao i kada je majka nepoznatog boravišta, tužbu može podnijeti staralac sa odobrenjem organa starateljstva.

Tužbu za utvrđivanje očinstva majka može podnijeti u svoje ime dok vrši roditeljsko pravo.

Član 110

Ako je majka označila određeno lice za oca svog djeteta a u roku od godinu dana od rođenja djeteta ne pokrene postupak za utvrđivanje očinstva, organ starateljstva može po službenoj dužnosti da pokrene taj postupak u ime djeteta. U tom slučaju djetetu se postavlja poseban staralac za vođenje postupka.

Organ starateljstva neće po službenoj dužnosti pokrenuti postupak za utvrđivanje očinstva, ako se majka iz opravdanih razloga protivi tome.

Član 111

Odredbe ovog zakona o utvrđivanju očinstva shodno se primjenjuju i pri utvrđivanju materinstva, ukoliko iz prirode odnosa ne proizilazi nešto drugo.

Član 112

Nije dopušteno utvrđivanje očinstva djeteta koje je začeto vještačkom oplodnjom majke.

2. Osporavanje očinstva i materinstva

Član 113

Bračni supružnik može osporavati očinstvo djeteta koje je rođeno u braku ili prije isteka 300 dana od prestanka braka ako smatra da mu nije otac.

Lice iz stava 1 ovog člana tužbu za osporavanje očinstva podnosi u roku od šest mjeseci od dana saznanja za činjenicu da on nije otac, ali najkasnije do navršene pete godine života djeteta.

Član 114

Majka može osporavati da je otac njenog djeteta lice koje se po ovom zakonu smatra njegovim ocem.

Tužba za osporavanje očinstva se podnosi u roku od šest mjeseci od rođenja djeteta.

Član 115

Dijete može osporavati da mu je otac lice koje se po ovom zakonu smatra njegovim ocem.

Tužba za osporavanje očinstva se može podnijeti do navršene 23 godine života.

Član 116

Lice koje sebe smatra ocem djeteta rođenog van braka može osporiti očinstvo drugom licu koje je to dijete priznalo za svoje, pod uslovom da istom tužbom traži da se utvrdi njegovo očinstvo.

Tužba se može podnijeti i u roku od jedne godine od upisa osporavanog očinstva u matični registar rođenih.

Član 117

Lice koje sebe smatra ocem djeteta rođenog u braku može osporiti očinstvo licu koje se po ovom zakonu smatra ocem djeteta, pod uslovom da istom tužbom traži da se utvrdi njegovo očinstvo.

Tužba radi osporavanja očinstva u slučaju iz stava 1 ovoga člana može se podnijeti u roku od jedne godine od rođenja djeteta.

Član 118

Bračni supružnik može osporavati očinstvo djeteta koje je rodila njegova žena u toku braka ili do isteka 300 dana od prestanka braka, ako je dijete bez njegove saglasnosti začeto vještačkom oplodnjom majke oplodnim ćelijama drugog muškarca.

Lice iz stava 1 ovog člana tužbu radi osporavanja očinstva može podnijeti u roku od šest mjeseci od saznanja za činjenicu da je dijete začeto vještačkim putem oplodnim ćelijama drugog muškarca, a najkasnije do navršene pete godine života djeteta.

Član 119

Poslije smrti djeteta nije dopušteno osporavanje očinstva.

Član 120

Odredbe ovog zakona o osporavanju očinstva shodno se primjenjuju i pri osporavanju materinstva, ukoliko iz prirode tih odnosa ne proizilazi nešto drugo.

ČETVRTI DIO USVOJENJE

I. POJAM USVOJENJA

Član 121

Usvojenje je poseban oblik porodično-pravne, zaštite djece bez roditelja ili bez odgovarajućeg roditeljskog staranja, kojim se zasniva roditeljski, odnosno srodnički odnos.

Član 122

Dijete ima pravo da zna da je usvojeno.

Usvojioci su dužni da upoznaju dijete da je usvojeno najkasnije do njegove 7 godine života, odnosno odmah nakon zasnivanja usvojenja ako je usvojeno starije dijete i da o tome obavijeste organ starateljstva.

II. USLOVI ZA ZASNIVANJE USVOJENJA

1) Zajedničke odredbe

Član 123

Usvojenje se može zasnovati samo ako je to u najboljem interesu usvojenika.

Ne može se usvojiti srodnik po krvi u pravoj liniji, ni brat ili sestra.

Staratelj ne može usvojiti svog štićenika dok ga organ starateljstva ne razriješi dužnosti staratelja.

Član 124

Ne može se usvojiti dijete prije proteka tri mjeseca od njegovog rođenja.

Ne može se usvojiti dijete maloljetnih roditelja. Izuzetno, ovo se dijete može usvojiti po proteku jedne godine od njegovog rođenja, ako nema izgleda da će se ono podizati u porodici roditelja, odnosno drugih bližih srodnika.

Dijete čiji su roditelji nepoznati može se usvojiti tek po proteku tri mjeseca od njegovog napuštanja.

Član 125

Usvojenje između stranog državljanina kao usvojioca i domaćeg državljanina kao usvojenika ne može se zasnovati.

Izuzetno, strani državljanin može usvojiti dijete ako se ne može naći usvojlac među domaćim državljanima.

Za usvojenje iz stava 2 ovog člana potrebna je saglasnost ministarstva nadležnog za poslove socijalnog staranja.

Saglasnost za usvojenje iz stava 3 ovog člana daje se na osnovu mišljenja stručne komisije.

Stručnu komisiju iz stava 4 ovog člana obrazuje ministar nadležan za socijalno staranje.

Komisija ima 5 članova i čine je lica koja imaju profesionalno iskustvo u radu sa djecom.

Član 126

Usvojiti može samo lice koje je u starosnom dobu od 30 do 50 godina i da je starije od usvojenika najmanje 18 godina.

Usvojioci koji zajednički usvajaju isto dijete, mogu usvojiti i ako samo jedan od njih ispunjava uslove iz stava 1 ovog člana.

Ako postoje naročito opravdani razlozi, usvojlac može biti i lice starije od 50 godina, ali starosna razlika između usvojlaca i usvojenika ne smije biti veća od 50 godina.

Ako usvojioci usvajaju i djecu koja su sestre i braća, ili sestre i braća po majci ili ocu, usvojiti mogu i ako jedan od njih ispunjava uslove iz stava 1 ovog člana samo u odnosu na jedno dijete.

Član 127

Usvojiti ne može lice koje:

- 1) je lišeno roditeljskog prava ili mu je roditeljsko pravo ograničeno;
- 2) je lišeno poslovne sposobnosti;
- 3) boluje od bolesti koja može štetno djelovati na usvojenika;
- 4) ne pruža dovoljno jemstva da će pravilno ostvarivati roditeljsko staranje.
- 5) je osuđeno za krivično djelo iz grupe krivičnih djela protiv života i tijela, protiv polne slobode i krivičnih djela protiv braka i porodice.

Usvojiti ne može ni lice kod čijeg bračnog ili vanbračnog supružnika postoji jedna od okolnosti iz stava 1 ovog člana.

Član 128

Za usvojenje je potreban pristanak oba roditelja ili jedinog roditelja djeteta, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

Član 129

Za usvojenje nije potreban pristanak roditelja usvojenika:

- 1) koji je lišen roditeljskog prava;
- 2) koji ne živi sa djetetom, a tri mjeseca je u većoj mjeri zanemario staranje o djetetu;
- 3) koji je lišen poslovne sposobnosti;
- 4) kome je boravište nepoznato najmanje šest mjeseci, a u tom periodu se ne brine za dijete.

Član 130

Za usvojenje djeteta pod starateljstvom potreban je pristanak staratelja, osim ako pristanak daje maloljetni roditelj.

Ako je staratelj licu zaposlen u organu starateljstva, pristanak za usvojenje daje staratelj za poseban slučaj.

2) Posebni uslovi za usvojenje

Član 131

Dijete se može usvojiti do navršenih 18 godina života.

Blizanci i braća i sestre među kojima postoji emocionalna povezanost usvajaju se zajedno, a izuzetno mogu da budu usvojeni odvojeno ako ne postoji mogućnost da budu usvojeni zajedno i ako je to u njihovom najboljem interesu.

Član 132

Dijete mogu usvojiti bračni supružnici zajednički, kao i maćeha ili očuh djeteta koje se usvaja.

Dijete mogu usvojiti i vanbračni supružnici koji žive u vanbračnoj zajednici, kao i vanbračni supružnik roditelja djeteta koje se usvaja ako sa roditeljem djeteta živi u vanbračnoj zajednici.

Izuzetno, ministar nadležan za poslove socijalnog staranja može dozvoliti usvojenje i licu koje samo živi ako za to postoje naročito opravdani razlozi i ako je to u najboljem interesu djeteta, u skladu sa ovim zakonom.

3) Posebni uslovi za nepotpuno usvojenje

Čl. 133-134

(brisan)

III. POSTUPAK ZASNIVANJA USVOJENJA

Član 135

Usvojenje se zasniva odlukom organa starateljstva.

Član 136

Za vođenje postupka zasnivanja usvojenja nadležan je organ starateljstva mjesta prebivališta, odnosno boravišta djeteta, ako se njegovo prebivalište ne može utvrditi.

Lice koje želi usvojiti dijete podnosi zahtjev organu starateljstva preko ministarstva nadležnog za poslove socijalnog staranja. Bliže uslove o načinu podnošenja zahtjeva i vođenju evidencije propisuje ministarstvo nadležno za poslove socijalnog staranja.

U postupku zasnivanja usvojenja isključena je javnost.

Član 137

Organ starateljstva, na osnovu priloženih, odnosno po službenoj dužnosti pribavljenih dokaza, utvrđuje da li su ispunjeni uslovi za zasnivanje usvojenja propisani ovim zakonom.

Organ starateljstva po službenoj dužnosti pribavlja mišljenje o podobnosti lica koje želi da usvoji od organa starateljstva njegovog prebivališta, porodičnog savjetovišta, drugih odgovarajućih ustanova, kao i obrazloženo mišljenje odgovarajućih stručnjaka (socijalni radnik, psiholog, doktor, pedagog i dr.)

Član 138

U postupku zasnivanja usvojenja roditelj djeteta, bračni supružnik lica koje namjerava usvojiti i dijete daju svoj pristanak za usvojenje pred organom starateljstva koji vodi postupak ili organom starateljstva svog prebivališta, odnosno boravišta, ako se prebivalište ne može utvrditi.

Ako je pristanak dat pred organom koji ne vodi postupak zasnivanja usvojenja, ovaj organ će ovjereni zapisnik odmah dostaviti organu koji vodi postupak.

Dijete svoj pristanak na usvojenje daje bez prisustva roditelja i lica koje ga želi usvojiti.

Član 139

Roditelj svoj pristanak na usvojenje može dati i prije pokretanja postupka zasnivanja usvojenja, ali tek kad dijete navrší tri mjeseca života.

Organ starateljstva će roditelja, prije nego on da pristanak na usvojenje, upoznati sa pravnim posljedicama njegovog pristanka i usvojenja.

Pristanak se daje na zapisnik, a ovjereni prepis zapisnika uručuje se roditelju.

Roditelj može odustati od pristanka na usvojenje u roku od 30 dana od potpisivanja zapisnika iz stava 3 ovog člana.

Roditelj čiji pristanak na usvojenje djeteta nije potreban, kao i roditelj koji je pristao da dijete usvoje njemu nepoznati usvojioci, nije stranka u postupku.

Član 140

U postupku zasnivanja usvojenja organ starateljstva upozoriće usvojiocce na obavezu iz člana 122 stav 2 ovog zakona.

U postupku zasnivanja usvojenja organ starateljstva upoznaće roditelje djeteta, usvojiocce i dijete starije od 10 godina sa pravnim posljedicama usvojenja.

Član 141

Prije donošenja rješenja o zasnivanju usvojenja organ starateljstva može odlučiti da smjesti dijete u porodicu budućih usvojlaca na period od šest mjeseci bez naknade, osim kad je usvojlac strani državljanin.

Za vrijeme trajanja smještaja iz stava 1 ovog člana dijete će biti pod posebnim nadzorom organa starateljstva kako bi se utvrdilo da li je usvojenje u njegovom najboljem interesu.

Član 142

U dispozitivu rješenja o zasnivanju usvojenja organ starateljstva navodi: lično ime, datum i mjesto rođenja i državljanstvo usvojenika, lično ime jednog roditelja, matični broj i državljanstvo usvojlaca, vrstu usvojenja i novo lično ime usvojenika.

Protiv rješenja o zasnivanju usvojenja može se podnijeti žalba u roku od osam dana od dana prijema rješenja.

Usvojenje je zasnovano kad rješenje o zasnivanju usvojenja postane pravosnažno.

Organ starateljstva dužan je pravosnažno rješenje o zasnivanju usvojenja odmah dostaviti nadležnom matičaru radi upisa u matični registar rođenih.

Matičar će upisati u matični registar rođenih podatke iz stava 1 ovog člana.

Član 143

Organ starateljstva vodi evidenciju i čuva dokumentaciju o usvojenju djece.

Podaci o usvojenju su službena tajna.

Uvid u spise predmeta o usvojenju dopustiće se punoljetnom usvojeniku, usvojiocu i roditelju djeteta koji je dao pristanak da dijete usvoji očuh ili maćeha.

Organ starateljstva će dopustiti uvid u spise predmeta maloljetnom usvojeniku ukoliko utvrdi da je to u njegovom interesu.

Bliže uslove o načinu vođenja evidencije i čuvanju dokumentacije, odnosno spisa predmeta, propisaće ministarstvo nadležno za poslove socijalnog staranja.

IV. PRAVA I DUŽNOSTI IZ USVOJENJA

Član 144

Usvojenjem se između usvojlaca i njegovih srodnika s jedne strane, i usvojenika i njegovih potomaka s druge strane zasniva neraskidiv odnos srodstva jednak krvnom srodstvu.

U matični registar rođenih usvojioci se upisuju kao roditelji usvojenika.

Član 145

Usvojenjem prestaju međusobna prava i dužnosti usvojenika i njegovih krvnih srodnika, osim ako dijete usvoji maćeha ili očuh.

Član 146

Usvojioci sporazumno određuju ime usvojeniku.

Usvojenik dobija zajedničko prezime usvojlaca. Ako usvojioci nemaju zajedničko prezime, sporazumno će odrediti prezime usvojenika.

Ako se ne postigne sporazum iz st. 1 i 2 ovoga člana, o imenu i prezimenu usvojenika odlučiće organ starateljstva.

Član 147

Osporavanje i utvrđivanje materinstva i očinstva nije dozvoljeno nakon zasnivanja usvojenja.

V. PRAVA I DUŽNOSTI IZ NEPOTPUNOG USVOJENJA

Čl. 148-149

(brisano)

VI. RASKID NEPOTPUNOG USVOJENJA

Čl. 150-153

(brisano)

VII. PRESTANAK USVOJENJA

Član 154

Usvojenje prestaje poništenjem.

Usvojenje je ništavo ako prilikom zasnivanja nijesu bili ispunjeni uslovi za njegovu punovažnost predviđeni ovim zakonom.

Ništavo je i usvojenje prilikom čijeg zasnivanja je saglasnost data pod prinudom ili u zabludi.

Član 155

Pravo na tužbu za poništenje usvojenja imaju usvojenici, usvojenik, roditelji, odnosno staralac usvojenika i druga lica koja imaju pravni interes da usvojenje bude poništeno, kao i državni tužilac.

Lice koje je izjavu o saglasnosti za usvojenje dalo pod prinudom ili u zabludi može podnijeti tužbu za poništenje usvojenja u roku od godinu dana od dana kada je prinuda prestala, odnosno zabluda uočena.

Član 156

Odluku o poništenju usvojenja sud dostavlja organu starateljstva pred kojim je zasnovano usvojenje.

Organ starateljstva će na osnovu odluke iz stava 1 ovog člana donijeti rješenje o poništenju rješenja o novom upisu rođenja usvojenika.

Na osnovu rješenja iz stava 2 ovog člana osnažuje se prvi upis rođenja usvojenika.

PETI DIO

PORODIČNI SMJEŠTAJ - HRANITELJSTVO

I. POJAM PORODIČNOG SMJEŠTAJA

Član 157

Dijete bez roditeljskog staranja i dijete čiji je razvoj ometen prilikama u sopstvenoj porodici može biti smješteno u drugu porodicu radi čuvanja, njege i vaspitanja, na način i pod uslovima predviđenim ovim zakonom.

U drugu porodicu može biti smješteno i vaspitno zapušteno dijete, kao i dijete sa smetnjama i teškoćama u razvoju.

Član 158

O smještaju u drugu porodicu odlučuje organ starateljstva, ako je to u najboljem interesu djeteta.

II. USLOVI I POSTUPAK

Član 159

Dijete se može smjestiti u porodicu koja pristaje da ga primi i koja pruža dovoljno garancije da će ga njegovati, čuvati i vaspitavati.

Porodica u koju se smješta dijete mora da ima obezbijeđene stambene i materijalne uslove.

Ako se dijete smješta u porodicu u kojoj postoje oba bračna supružnika, za smještaj je potrebna njihova saglasnost.

Član 160

Pri zbrinjavanju djeteta u drugu porodicu organ starateljstva dužan je da posebnu pažnju posveti nacionalnom, vjerskom i kulturnom porijeklu djeteta, uzrastu, zdravlju i društvenom statusu djeteta, kao i udaljenosti od mjesta njegovog prethodnog prebivališta, odnosno prebivališta njegovih roditelja i školske ustanove koju pohađa.

Član 161

Dijete sa smetnjama i teškoćama u razvoju ili vaspitno zapušteno dijete može se smjestiti u drugu porodicu samo ako je utvrđeno da su članovi te porodice, po svojim ličnim svojstvima, sposobni za čuvanje, njegu i vaspitanje takvog djeteta.

Član 162

Bračni supružnici kod kojih se dijete zbrinjava na porodični smještaj, odnosno lice kod koga se dijete zbrinjava na porodični smještaj (u daljem tekstu: hranitelj) može biti svaka punoljetna i poslovno sposobna osoba koja je, s obzirom na osobine ličnosti i skladnost odnosa u porodici, u mogućnosti da djetetu obezbijedi uravnotežen razvoj i pomoć da se vrati u sopstvenu porodicu.

Organ starateljstva dužan je da hranitelju obezbijedi odgovarajuću pripremu za podizanje i vaspitanje djeteta na porodičnom smještaju, a za dijete sa smetnjama i teškoćama u razvoju da obezbijedi pripremu po posebnom programu u skladu sa potrebama djeteta.

Program pripreme iz stava 2 ovog člana propisuje organ državne uprave nadležan za socijalno staranje.

Član 163

Blizanci, braća i sestre smještaju se, po pravilu, u istu porodicu.

Član 164

Porodični smještaj djeteta koje ima oba ili jednog roditelja određuje se uz prethodnu saglasnost roditelja.

Ako je dijete pod starateljstvom saglasnost daje njegov staralac.

Organ starateljstva dužan je da prije određivanja smještaja, pruži djetetu sve informacije u vezi porodičnog smještaja koje su potrebne da bi formiralo svoje mišljenje, da omogući djetetu da slobodno izrazi svoje mišljenje u vezi sa porodičnim smještajem i da mišljenju djeteta posveti dužnu pažnju u skladu sa njegovim uzrastom i zrelošću.

Član 165

Ako se na porodičnom smještaju nalazi dijete bez roditeljskog staranja, organ starateljstva postavlja hranitelja za staraoca.

Član 166

Dijete se ne može smjestiti u porodicu:

- 1) u kojoj je neko od njenih članova lišen roditeljskog prava ili osuđen za krivično djelo protiv braka i porodice;
- 2) u kojoj jedan od bračnih supružnika ne ispunjava uslove za staraoca;
- 3) u kojoj bi usljed bolesti nekog člana domaćinstva bilo ugroženo njegovo zdravlje;
- 4) u kojoj su poremećeni porodični odnosi;
- 5) koja je u netrpeljivosti sa djetetom ili njegovim roditeljima.

Član 167

U drugu porodicu može se smjestiti najviše troje djece, odnosno dvoje djece sa smetnjama i teškoćama u razvoju, s tim da ukupan broj djece koja žive u porodici hranitelja ne može biti veći od četiri djeteta.

Izuzetno, kada je to u interesu djece, u hraniteljsku porodicu može biti smješteno više djece, i to kada se smještaju u porodicu srodnika ili kada se smještaju braća i sestre.

Član 168

Porodica u kojoj je maloljetni štíćenik smješten dužna je da staraocu daje obavještenje o svim okolnostima važnim za razvoj djeteta, a naročito o njegovom zdravlju, vaspitanju i školovanju.

Član 169

Porodica u kojoj je dijete smješteno ima pravo na naknadu.

Troškovi smještaja djeteta u drugu porodicu određuju se propisima o socijalnoj zaštiti.

Iznos i način plaćanja naknade utvrđuju se ugovorom.

Član 170

Rješenje o porodičnom smještaju djeteta donosi organ starateljstva na čijoj teritoriji dijete ima prebivalište, odnosno boravište.

Na osnovu rješenja iz stava 1 ovog člana organ starateljstva zaključuje ugovor sa hraniteljem, koji treba da sadrži:

- 1) ime i prezime hranitelja u čiju porodicu se dijete smješta i njegovu adresu;
- 2) početak i, po potrebi, trajanje smještaja;
- 3) obaveze hranitelja i porodice u koju se dijete smješta u pogledu njegovog vaspitanja, školovanja i uopšte osposobljavanja za samostalan život, kao i u pogledu ishrane i smještaja;
- 4) iznos i način plaćanja naknade za smještaj;
- 5) vrijeme i način obavještavanja o vršenju zaštite;
- 6) otkazni rok.

Član 171

Roditelji djeteta koje je smješteno u drugu porodicu imaju pravo i dužnost da zastupaju dijete, da upravljaju i raspolazu imovinom djeteta, da izdržavaju dijete, da sa djetetom održavaju lične odnose i da odlučuju o pitanjima koja bitno utiču na život djeteta zajednički i sporazumno sa hraniteljem, osim ako nijesu lišeni roditeljskog prava, odnosno poslovne sposobnosti ili se radi o roditeljima koji se ne staraju o djetetu ili se staraju na neodgovarajući način.

Član 172

Ako je dijete smješteno u porodicu koja ne živi na teritoriji opštine čiji je organ starateljstva zaključio ugovor o porodičnom smještaju djeteta, jedan primjerak ugovora dostaviće se organu starateljstva na čijoj teritoriji živi porodica u kojoj je dijete smješteno.

Član 173

Organ starateljstva prati razvoj djece koja su smještena u druge porodice i utvrđuje da li se njihovo čuvanje, njega, vaspitanje i školovanje ostvaruje u skladu sa odredbama ovog zakona i ugovora o smještaju.

Organ starateljstva dužan je da ukazuje porodici u kojoj je dijete smješteno na nedostatke u pogledu čuvanja, njege i vaspitanja maloljetnika, da joj predlaže mjere za otklanjanje tih nedostataka, da daje savjete po svim pitanjima, odnosno da preduzima mjere za koje je po zakonu ovlašćen.

Član 174

Organ starateljstva koji je zaključio ugovor o porodičnom smještaju djeteta vodi evidenciju djece koja su smještena u drugu porodicu. Ta evidencija obuhvata sve važnije podatke o smještenom djetetu.

Član 175

(brisano)

III. PRESTANAK PORODIČNOG SMJEŠTAJA

Član 176

Smještaj djeteta u drugu porodicu prestaje:

- 1) sporazumom ugovornih strana;
- 2) istekom ugovornog roka;
- 3) otkazom ugovora;
- 4) raskidom ugovora;
- 5) punoljetstvom;
- 6) usvojenjem djeteta.

Otkaz ugovora daje se u pisanoj formi.

Organ starateljstva može produžiti ugovor o smještaju djeteta u drugu porodicu ako se dijete nalazi na redovnom školovanju, a najduže pet godina po punoljetstvu djeteta.

Član 177

Organ starateljstva raskinuće ugovor o smještaju djeteta u drugu porodicu ako nastupi koji od slučajeva predviđen u članu 166 ovog zakona.

ŠESTI DIO STARATELjSTVO

Član 178

Pod starateljstvo se stavlja dijete koje je bez roditeljskog staranja ili punoljetno lice koje nije u mogućnosti da se stara o sebi, svojim pravima, interesima i obavezama.

Lice kojem se obezbjeđuje starateljska zaštita u smislu ovog zakona smatra se štíćenikom.

Član 179

Svrha starateljstva nad djetetom je da se zbrinjavanjem, vaspitanjem i obrazovanjem što potpunije razvije njegova ličnost i da se osposobi za samostalan život i rad.

Svrha starateljstva nad drugim licem koje nije u stanju ili nije u mogućnosti da se stara o svojim pravima i interesima je zaštita njegovih prava i interesa.

Starateljstvo ima za svrhu i obezbjeđivanje imovinskih i ostalih prava i interesa štíćenika i drugih lica kojima se pruža zaštita po odredbama ovog zakona.

Član 180

Odluku o stavljanju pod starateljstvo donosi organ starateljstva.

Odluka o stavljanju pod starateljstvo obavezno sadrži i plan staranja.

Odlukom o stavljanju pod starateljstvo organ starateljstva postavlja staratelja i odlučuje o smještaju štíćenika.

Ako štíćenik ima imovinu, popis i procjenu vrijednosti imovine štíćenika vrši komisija organa starateljstva.

I. ORGAN STARATELjSTVA

Član 181

Poslove starateljstva organ starateljstva vrši preko imenovanog staraoca ili neposredno preko stručnog lica.

Član 182

Organ starateljstva preduzima potrebne mjere da se na najbolji način ostvari svrha starateljstva.

Organ starateljstva u pripremanju, donošenju i sprovođenju rješenja i pojedinih mjera koristi sve oblike socijalne zaštite, metode socijalnog i drugog stručnog rada, kao i usluge socijalnih, zdravstvenih, vaspitno-obrazovnih i drugih organizacija i ustanova.

Član 183

Organ starateljstva može obrazovati savjetodavno stručno tijelo sastavljeno od odgovarajućih stručnjaka (doktora, pedagoga, pravnika, psihologa, socijalnog radnika i dr.) sa zadatkom da razmatra stručna pitanja i daje predloge za preduzimanje pojedinih mjera starateljstva.

Član 184

Prilikom stavljanja pod starateljstvo i postavljanja staraoca, organ starateljstva je dužan da blagovremeno preduzima sve mjere u cilju pravilnog ostvarivanja zadataka starateljstva u pogledu ličnosti i imovine štíćenika.

Član 185

Organ starateljstva stalno prati i ispituje uslove pod kojima žive štíćenici, naročito maloljetnici i kontroliše njihov smještaj, vaspitanje, zdravstveno stanje, osposobljavanje za samostalan život, društvenu sredinu u kojoj žive, društvene odnose koje održavaju, kao i kako se upravlja njihovom imovinom i kako se štíte njihova prava i interesi.

Član 186

Organ starateljstva koji je donio odluku o stavljanju nekog lica pod starateljstvo čija se imovina nalazi na teritoriji druge opštine može povjeriti staranje o imovini tog lica organu starateljstva one opštine na čijoj se teritoriji nalazi ta imovina.

Organ starateljstva kome je povjereno staranje o imovini lica pod starateljstvom iz stava 1 ovog člana odrediće posebnog staraoca za tu imovinu. O toj imovini i dalje odlučuje organ starateljstva koji je donio odluku o stavljanju tog lica pod starateljstvo.

II. STARALAC

Član 187

Organ starateljstva postavlja štíćeniku staraoca, ukoliko interesi štíćenika i okolnosti slučaja ne nalažu da dužnost staraoca vrši neposredno.

Za staraoca se postavlja lice koje ima lična svojstva i sposobnosti potrebne za vršenje dužnosti staraoca, a koje prethodno da pristanak da bude staralac.

Ako je to u interesu štíćenika i staralac pristane, može se isto lice postaviti za staraoca više štíćenika.

Član 188

Pri postavljanju staraoca organ starateljstva brižljivo će ispitati prilike lica koje se stavlja pod starateljstvo i za staraoca postaviti lice koje će, s obzirom na te prilike, najbolje moći da vrši starateljsku dužnost.

Član 189

Pri postavljanju staraoca organ starateljstva uzeće u obzir i želje štíćenika, ako je ovaj u stanju da ih izrazi, kao i želje bližih srodnika štíćenika.

Za staraoca se prvenstveno postavlja bračni supružnik ili srodnik štíćenika, ako je to u interesu štíćenika.

Član 190

Štíćeniku koji je smješten u vaspitno-obrazovnu, zdravstvenu, socijalnu ili drugu ustanovu organ starateljstva postaviće staraoca za vršenje poslova starateljstva koje ta ustanova vrši u okviru svoje djelatnosti, ukoliko roditelji ne vrše savjesno roditeljsku dužnost.

Član 191

Organ starateljstva može odlukom ograničiti ovlašćenje staraoca i odlučiti da pojedine poslove staraoca vrši neposredno.

Ako organ starateljstva vrši dužnost staraoca ili određene poslove staraoca neposredno, može pojedine poslove da povjeri drugim stručnim licima da ih obavljaju u njegovo ime i pod njegovim nadzorom.

Član 192

Organ starateljstva odlukom kojom postavlja staraoca određuje njegove dužnosti i obim ovlašćenja.

Organ starateljstva prije donošenja odluke iz stava 1 ovog člana upoznaje staraoca sa značajem starateljstva, njegovim pravima i dužnostima i sa drugim važnijim podacima potrebnim za vršenje dužnosti staraoca.

Član 193

Ako štíćenik ima nepokretnu imovinu, organ starateljstva obavjestiće organ nadležan za vođenje evidencije o nepokretnostima o stavljanju pod starateljstvo, odnosno prestanku starateljstva.

Član 194

Staralac je dužan da se brižljivo i savjesno stara o ličnosti, pravima, obavezama i interesima štíćenika i da savjesno upravlja njegovom imovinom.

Član 195

Staralac je dužan da, uz pomoć organa starateljstva, preduzme sve potrebne mjere da se pribave sredstva za sprovođenje mjera koje je u interesu štíćenika odredio organ starateljstva.

Član 196

Izdaci za sprovođenje određenih mjera koje se preduzimaju u interesu štíćenika podmiruju se iz:

- 1) prihoda štíćenika;
- 2) sredstava dobijenih od lica koja su obavezna da izdržavaju štíćenika;
- 3) imovine štíćenika;
- 4) sredstava dobijenih za štíćenika po osnovu socijalne zaštite;
- 5) drugih izvora.

Član 197

Staralac ne može biti:

- 1) lice koje je lišeno roditeljskog prava;
- 2) lice koje je lišeno poslovne sposobnosti;
- 3) lice čiji su interesi u suprotnosti sa interesima štíćenika;
- 4) lice od koga se, s obzirom na njegovo ranije i sadašnje vladanje i lična svojstva i odnose s štíćenikom i njegovim roditeljima i drugim srođnicima, ne može očekivati da će pravilno vršiti dužnost staraoca.

Član 198

Ako štíćenik ima imovinu, organ starateljstva donijeće odluku da se ona popiše, procijeni i preda staraocu na upravljanje.

Popis i procjenu imovine štíćenika vrši komisija koju imenuje organ starateljstva.

Popisu i procjeni imovine štíćenika obavezno prisustvuje staralac i štíćenik, ako je u stanju da shvati o čemu se radi, kao i lica koja drže štíćenikovu imovinu koja se popisuje.

Član 199

Imovina štíćenika će se popisati i tačnim popisom utvrditi u času stavljanja pod starateljstvo.

Imovina se mora u popisu tačno označiti i procijeniti po tržišnim cijenama.

Popis imovine sa procjenom vrijednosti sastaviće se u dva primjerka, od kojih se jedan predaje organu starateljstva, a drugi staraocu.

Član 200

Organ starateljstva koji je pokrenuo postupak da se neko lice stavi pod starateljstvo može sprovesti popis i procjenu imovine i preduzeti potrebne mjere da se imovina zaštiti prije donošenja rješenja o stavljanju takvog lica pod starateljstvo.

Član 201

Staralac može samo sa odobrenjem organa starateljstva da:

- 1) prekine školovanje štíćenika ili promijeni vrstu škole;
- 2) odluči o izboru i vrsti zanimanja štíćenika;
- 3) preduzme i druge važnije mjere u pogledu ličnosti štíćenika;
- 4) otuđi ili optereti nepokretnu imovinu štíćenika;
- 5) otuđi iz imovine štíćenika pokretne stvari veće ili posebne lične vrijednosti ili raspolaže imovinskim pravima veće vrijednosti;
- 6) da izjavu o odricanju od nasljedstva, legata ili poklona;
- 7) preduzme druge mjere određene zakonom.

Organ starateljstva u postupku davanja odobrenja staraocu, u pogledu raspolaganja i upravljanja imovinom, odnosno pravima štíćenika, određuje namjenu pribavljenih sredstava i nadzire njihovu upotrebu.

Član 202

Staralac može bez odobrenja organa starateljstva da otuđi plodove, sitnu stoku, predmete male vrijednosti namijenjene prodaji, predmete podložne kvaru i druge predmete, ukoliko je to u okviru redovnog poslovanja i upravljanja imovinom štićenika.

Novčana sredstva dobijena prodajom predmeta i stvari iz stava 1 ovog člana mogu se koristiti samo za potrebe štićenika.

Član 203

Staralac ne može bez prethodnog odobrenja organa starateljstva preduzeti radnju ili posao koji prelazi okvire redovnog poslovanja i upravljanja imovinom štićenika.

Staralac ne može davati poklone ili na drugi način raspolagati štićenikovom imovinom bez naknade i ne može da obavezuje štićenika kao jemca.

Član 204

Organ starateljstva dužan je da staraocu pruži pomoć u vršenju onih radnji koje ovaj nije u mogućnosti sam da obavi, a naročito u sastavljanju podnesaka u zastupanju pred sudom i drugim organima i sl.

Član 205

Staralac zastupa štićenika.

Organ starateljstva zastupa štićenika kad dužnost staraoca vrši neposredno ili ako je ograničio ovlašćenje staraoca ili odlučio da štićenika sam zastupa.

Član 206

U pravnim poslovima u kojima kao druga strana učestvuje bračni supružnik ili bliski srodnici staraoca štićenika će zastupati organ starateljstva ili drugi staralac koga on postavi.

Član 207

Staralac može da zaključi pravni posao sa štićenikom o kome se stara samo ako organ starateljstva nađe da to zahtijevaju interesi štićenika i ako to prethodno odobri.

Član 208

Staralac samostalno, u ime štićenika i za njegov račun, vrši poslove koji spadaju u redovno poslovanje i upravljanje štićenikovom imovinom.

Pri preduzimanju poslova iz stava 1 ovog člana staralac će se posavjetovati i sa štićenikom, ako je ovaj u stanju da razumije o čemu se radi.

Član 209

Staralac je dužan da podnese organu starateljstva godišnji izvještaj o svom radu, kao i poseban izvještaj o svome radu kad to zahtijeva organ starateljstva.

U slučaju neposrednog starateljstva, izvještaj je dužan da podnese zaposleni u organu starateljstva ili drugo lice koje, u ime organa starateljstva, vrši poslove starateljstva.

Izvještaj se podnosi pisano ili usmeno na zapisnik i treba da sadrži informacije o štićeniku, o njegovom zdravlju, izdržavanju i osposobljavanju za samostalan život, podatke o upravljanju i raspolaganju štićenikovom imovinom, konačnom stanju njegove imovine, kao i informacije od značaja za ličnost štićenika.

Pored podataka iz stava 3 ovog člana, kod maloljetnog štićenika izvještaj treba da sadrži i informacije o njegovom vaspitanju i obrazovanju.

Član 210

Staralac više štićenika koji imaju zajedničku imovinu može podnijeti zajednički izvještaj.

Staralac može dati izvještaj i na zapisnik kod organa starateljstva.

Član 211

Organ starateljstva je dužan da razmotri izvještaj o radu staraoca i, po potrebi, preduzme odgovarajuće mjere radi zaštite interesa štićenika.

Pored kontrole rada staraoca kroz izvještaje o njegovom radu, organ starateljstva povremeno vrši neposrednu kontrolu rada staralaca.

Član 212

Staralac ima pravo na naknadu opravdanih troškova učinjenih u vršenju dužnosti.

Organ starateljstva može odrediti staraocu nagradu ako se posebno zalagao u vršenju dužnosti.

Visinu naknade troškova staraoca utvrđuje organ starateljstva.

Nagradu i naknadu troškova odobrava organ starateljstva iz prihoda štićenika, a ukoliko bi se time ugrozilo izdržavanje štićenika, ti troškovi padaju na teret sredstava kojima se obezbjeđuje socijalna i dječija zaštita.

Član 213

Staralac je dužan da nadoknadi štićeniku štetu koju mu je nanio nesavjesnim vršenjem dužnosti.

Organ starateljstva utvrđuje iznos štete i poziva staraoca da u određenom roku štetu naknadi. Ukoliko staralac ne naknadi utvrđenu štetu organ starateljstva naknađuje štetu štićeniku.

Organ starateljstva može kod suda da zahtijeva od staraoca naknadu isplaćenog iznosa iz stava 2 ovog člana.

Radi obezbjeđivanja prava štićenika, koja su povrijeđena nesavjesnim radom staraoca, organ starateljstva dužan je da prema staraocu preduzme i druge mjere predviđene zakonom.

Član 214

Ako staralac umre ili samovoljno prestane da vrši dužnost staraoca, ili ako nastanu takve okolnosti koje sprečavaju staraoca da vrši svoju dužnost, organ starateljstva dužan je da bez odlaganja, preduzme mjere za zaštitu interesa štićenika, do postavljanja novog staraoca.

Član 215

Organ starateljstva razriješiće staraoca od dužnosti, ako utvrdi da je u vršenju dužnosti staralac nesavjestan, da zloupotrebljava svoja ovlašćenja, da se njegovim radom ugrožavaju interesi štićenika, ili ako smatra da bi za štićenika bilo korisnije da mu se postavi drugi staralac.

Organ starateljstva razriješiće staraoca od dužnosti kad ovaj sam to zatraži, a najkasnije u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva i preduzeti sve potrebne mjere za zaštitu interesa štićenika.

Staralac kome je prestala dužnost podnosi izvještaj o svom radu organu starateljstva u roku koji odredi organ starateljstva.

Član 216

U slučaju prestanka potrebe za starateljstvom, organ starateljstva poziva staraoca da u određenom roku podnese izvještaj o svom radu i o stanju štíćenikove imovine, i da preda svu imovinu na upravljanje štíćeniku, odnosno roditelju ili usvojiocu.

Predaja imovine se vrši u prisustvu staraoca, štíćenika, odnosno roditelja ili usvojioca i predstavnika organa starateljstva.

Član 217

U slučaju smrti štíćenika staralac će predati svoju dužnost, zapisnički pred službenim licem organa starateljstva, na način i po postupku koji odredi organ starateljstva.

Član 218

Organ starateljstva dužan je da preduzme prema staraocu potrebne mjere za zaštitu prava i interesa štíćenika koje proističu iz nepravilnog rada staraoca, kao i mjere za zaštitu prava i interesa drugih lica koje proističu iz odnosa starateljstva.

III. NADLEŽNOST I POSTUPAK

Član 219

Mjesna nadležnost organa starateljstva određuje se prema prebivalištu, ako se ovo ne može utvrditi, prema boravištu lica koje treba staviti pod starateljstvo.

Prebivalište, odnosno boravište određuje se prema vremenu kada su se stekli uslovi za stavljanje određenog lica pod starateljstvo.

Član 220

Ako se promijeni prebivalište štíćenika mijenja se i organ starateljstva koji će odlučiti da li će se mijenjati mjere koje je odredio raniji organ starateljstva.

U slučaju sukoba nadležnosti, u vezi sa promjenom prebivališta štíćenika, organ starateljstva nadležan za štíćenika do pokretanja postupka o sukobu nadležnosti dužan je i dalje da se u svemu stara o štíćeniku do donošenja pravosnažnog rješenja u tom postupku.

Član 221

Ne mijenja se nadležnost organa starateljstva za vrijeme dok se štíćenik nalazi privremeno van područja tog organa, radi školovanja, profesionalnog osposobljavanja, rehabilitacije, socijalne i zdravstvene zaštite ili iz drugih opravdanih razloga.

Član 222

Postupak za stavljanje pod starateljstvo i prestanak starateljstva pokreće i vodi po službenoj dužnosti organ starateljstva.

Član 223

O potrebi da se neko lice stavi pod starateljstvo ili da se na njega primijeni neki oblik zaštite koji pruža organ starateljstva, odnosno o potrebi prestanka starateljstva dužni su da organ starateljstva obavijeste i to:

1) matičar, državni organi, organi lokalne uprave, nevladine organizacije, zdravstvene, socijalne, vaspitno-obrazovne i druge ustanove, kad u vršenju dužnosti saznaju za takav slučaj;

2) srodnici, članovi domaćinstva i druga lica koja imaju uvid u životne prilike takvog lica.

Član 224

Postupak stavljanja pod starateljstvo je hitan.

Kad organ starateljstva sazna da neko lice treba da se stavi pod starateljstvo ili da se na njega primijeni neki oblik zaštite koji pruža organ starateljstva dužan je da u roku od 24 sata donese privremeni zaključak o smještaju šticeenika i preduzme odmah potrebne mjere za zaštitu ličnosti, imovine, prava i interesa takvog lica i pokreće postupak da se ono stavi pod starateljstvo, odnosno da se na njega primijeni neki oblik zaštite.

Organ starateljstva dužan je da rješenje o stavljanju pod starateljstvo donese odmah, a najkasnije u roku od 30 dana od dana kada je obaviješten o postojanju potrebe za starateljstvom nad djetetom, odnosno od dana prijema sudske odluke o lišenju poslovne sposobnosti punoljetnog lica.

Član 225

Prilikom odlučivanja o obliku zaštite koji će se primijeniti na šticeenika, organ starateljstva rukovodi se prvenstveno interesima šticeenika, primjenom savremenih stručnih metoda socijalnog rada i materijalnim mogućnostima koje mu stoje na raspolaganju.

Član 226

Organ starateljstva može promijeniti rješenja, na način propisan zakonom, kad to zahtijevaju interesi šticeenika, ako se time ne vrijeđaju prava i interesi trećih lica.

Član 227

Šticeenik koji je u stanju da to učini, pravosudni i drugi organi, ustanove, nevladine organizacije i građani, mogu podnijeti prigovor na rad staraoca i organa starateljstva.

Organ starateljstva ispituje prigovore koji su njemu upućeni i ako nađe da su osnovani određuje mjere koje treba preduzeti.

Ako je prigovor iz stava 1 ovog člana upućen drugostepenom organu, a drugostepeni organ nađe da je prigovor osnovan, daje uputstva organu starateljstva kako da postupi. Organ starateljstva po primljenom uputstvu odlučuje koje će mjere preduzeti i o tome obavještava drugostepeni organ.

Član 228

Akt o stavljanju lica pod starateljstvo i akt o prestanku starateljstva dostavlja se matičaru u roku od 15 dana po njegovoj pravosnažnosti.

Član 229

Organ starateljstva dužan je da vodi evidenciju i dokumentaciju o licima stavljenim pod starateljstvo, preduzetim mjerama i o imovini šticeenika.

Uputstvo o načinu vođenja evidencije i dokumentacije iz stava 1 ovog člana propisuje ministarstvo nadležno za poslove socijalnog staranja.

IV. STARATELJSTVO NAD DJETETOM

Član 230

Pod starateljstvo će se staviti dijete čiji su roditelji:

1) umrli, nestali, nepoznati ili su nepoznatog prebivališta najmanje mjesec dana;

- 2) lišeni roditeljskog prava;
- 3) lišeni poslovne sposobnosti;
- 4) zloupotrijebili ili grubo zanemarili vršenje roditeljskog prava;
- 5) odsutni i nijesu u mogućnosti da se redovno staraju o njemu, a nijesu ga povjerali na čuvanje i vaspitanje licu za koje je organ starateljstva utvrdio da ispunjava uslove za staraoca.

Član 231

Staralac maloljetnog šticećenika dužan je da se kao roditelj stara o njegovoj ličnosti, a naročito zdravlju, vaspitanju, obrazovanju i osposobljavanju za samostalan život i rad.

Član 232

Maloljetni šticećenik koji je navršio 14 godina života može sam da zaključuje pravne poslove, ali je za pravovaljanost tih poslova potrebno odobrenje njegovog staraoca, a za one poslove koje, u smislu ovog zakona, staralac ne može sam da zaključuje potrebno je i odobrenje organa starateljstva.

Član 233

Maloljetni šticećenik koji je u radnom odnosu može sam da raspolaže svojom zaradom, s tim što je dužan da doprinosi za svoje izdržavanje, vaspitanje i obrazovanje.

Član 234

Starateljstvo nad maloljetnim šticećenikom prestaje njegovim punoljetstvom, sklapanjem braka, usvojenjem ili smrću.

V. STARATELJSTVO NAD LICIMA LIŠENIM POSLOVNE SPOSOBNOSTI

Član 235

Punoljetno lice koje zbog duševne bolesti, duševne zaostalosti ili kojeg drugog uzroka nije sposobno da se samo brine o svojim pravima i interesima potpuno se lišava poslovne sposobnosti.

Punoljetno lice koje svojim postupcima ugrožava svoja prava i interese ili prava i interese drugih lica zbog duševne bolesti, duševne zaostalosti, prekomjernog uživanja alkohola ili opojnih sredstava, senilnosti ili drugih sličnih razloga djelimično se lišava poslovne sposobnosti.

Odluku o lišenju poslovne sposobnosti donosi nadležni sud u vanparničnom postupku.

Član 236

Lica koja su odlukom suda djelimično ili potpuno lišena poslovne sposobnosti organ starateljstva staviće pod starateljstvo.

Pravosnažnu odluku o lišenju, odnosno ograničenju poslovne sposobnosti sud je dužan da bez odlaganja dostavi nadležnom organu starateljstva, koji će u roku od 30 dana od dana prijema odluke lice lišeno poslovne sposobnosti staviti pod starateljstvo.

Član 237

Staralac lica koje je potpuno lišeno poslovne sposobnosti ili mu je poslovna sposobnost ograničena dužan je da se stara naročito o njegovoj ličnosti, smještaju, zdravlju i o uzrocima zbog kojih je lišeno poslovne sposobnosti i da nastoji da se ti uzroci otklone.

Član 238

Ako staralac utvrdi da su se kod lica lišenog poslovne sposobnosti stekle okolnosti koje upućuju na potrebu vraćanja poslovne sposobnosti, odnosno izmjenu ranije odluke, dužan je da bez odlaganja o tome obavijesti organ starateljstva.

Član 239

Staralac lica koje je potpuno lišeno poslovne sposobnosti ima dužnosti i prava staraoca štíćenika koji nije navršio 14 godina života.

Staralac lica koje je djelimično lišeno poslovne sposobnosti ima dužnosti i prava staraoca štíćenika koji je navršio 14 godina života, ali organ starateljstva može, kad je to potrebno, da odredi poslove koje lice djelimično lišeno poslovne sposobnosti može da preduzme samostalno i bez odobrenja staraoca.

Član 240

Sud kod koga je pokrenut postupak da se neko lice liši poslovne sposobnosti dužan je da o tome odmah izvijesti nadležni organ starateljstva, koji će, ako je potrebno, postaviti tom licu privremenog staraoca.

Član 241

Privremeni staralac ima ista prava i dužnosti kao staralac nad štíćenikom koji je navršio 14 godina života.

Organ starateljstva može, ako je to potrebno, proširiti na privremenog staraoca prava i dužnosti koja ima staralac nad štíćenikom koji nije navršio 14 godina života.

Dužnost privremenog staraoca prestaje kad se postavi stalni staralac ili kad odluka suda da nema mjesta lišenju poslovne sposobnosti postane pravosnažna.

Član 242

Starateljstvo nad licem lišenim poslovne sposobnosti prestaje kad mu se odlukom suda vrati poslovna sposobnost ili smrću.

Član 243

Na starateljstvo nad licem lišenim poslovne sposobnosti i licem kojem je postavljen privremeni staralac za koje je pokrenut postupak za lišenje poslovne sposobnosti odnose se odredbe ovog zakona o starateljstvu nad štíćenikom, ukoliko posebnim zakonom nije drukčije regulisano ili to ne proizilazi iz prirode stvari starateljstva nad ovim licem.

VI. STARATELJSTVO ZA POSEBNE SLUČAJEVE

Član 244

Organ starateljstva postaviće staraoca za pojedine poslove ili određenu vrstu poslova odsutnom licu čije prebivalište, odnosno boravište nije poznato, a koje nema zastupnika, nepoznatom vlasniku imovine kad je potrebno da se neko o toj imovini stara, kao i u drugim slučajevima kad je to potrebno radi zaštite prava i interesa određenog lica.

Član 245

Licima iz člana 244 ovog zakona može, pod uslovima određenim zakonom, postaviti staraoca sud ili drugi organi pred kojima se vodi postupak, koji su dužni da bez odlaganja o tome izvijeste nadležni organ starateljstva.

Organ starateljstva ima prema staraocu postavljenom u smislu stava 1 ovog člana sva ovlaštenja kao i prema staraocu koga je sam postavio.

Član 246

Posebni staralac postaviće se djetetu nad kojim roditelji vrše roditeljsko pravo za vođenje spora između njega i njegovih roditelja, za sklapanje pojedinih poslova između njih, kao i u drugim slučajevima kad su njihovi interesi u suprotnosti.

Član 247

Licu pod starateljstvom postaviće se poseban staralac za vođenje spora između njega i staraoca, za sklapanje pravnih poslova između njih, kao i u drugim slučajevima kad su njihovi interesi u suprotnosti.

Član 248

Kad među djecom nad kojima isto lice vrši roditeljsko pravo ili među licima koja imaju istog staraoca treba da se vodi spor ili zaključi pravni posao u kome su interesi djece, odnosno štíćenika u suprotnosti postaviće se svakom od njih posebni staralac za vođenje spora, odnosno sklapanje posla.

Član 249

Kad roditelji, usvojioci, staraoci, pravosudni i drugi državni organi, u vršenju dužnosti saznaju za slučajeve iz čl. 246, 247 i 248 ovog zakona, dužni su da te slučajeve prijave organu starateljstva.

Član 250

Ako međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno, organ starateljstva, u slučajevima predviđenim ovim zakonom, preduzeće potrebne mjere za zaštitu ličnosti, prava i interesa stranog državljanina, dok organ države čiji je on državljanin ne donese potrebnu odluku i ne preduzme određene mjere nad takvim licima.

Član 251

Na zahtjev poslovno sposobnog lica organ starateljstva može postaviti staraoca tom licu za obavljanje određenih poslova, ako ono nije u mogućnosti da se samo stara o svojim pravima i interesima iz zdravstvenih ili drugih opravdanih razloga.

Član 252

Pri postavljanju staraoca za posebne slučajeve organ starateljstva odrediće dužnosti i prava staraoca, imajući u vidu okolnosti svakog pojedinog slučaja.

Na starateljstvo za posebne slučajeve primjenjuju se odredbe ovog zakona koje se odnose na starateljstvo nad djecom, ukoliko ovim zakonom nije drukčije određeno.

SEDMI DIO IZDRŽAVANJE

Član 253

Međusobno izdržavanje članova porodice i drugih srodnika je njihova dužnost i pravo.

U slučajevima u kojima se međusobno izdržavanje članova porodice ili drugih srodnika ne može ostvariti u cjelosti ili djelimično, država pruža, pod uslovima određenim zakonom, neobezbjedenim članovima porodice sredstva neophodna za izdržavanje.

Odricanje od prava na izdržavanje nema pravnog dejstva.

I. IZDRŽAVANJE DJECE, RODITELJA I DRUGIH SRODNIKA

Član 254

Roditelji su dužni da izdržavaju svoju djecu.

Ako dijete nakon punoljetstva nije završilo školovanje, roditelji su dužni da ga prema svojim mogućnostima izdržavaju do isteka vremena trajanja školovanja u odgovarajućoj školi, odnosno fakultetu, a ako je školovanje iz opravdanih razloga produženo, najkasnije do navršene 26-te godine života.

Član 255

Ako je dijete nakon punoljetstva zbog bolesti, tjelesnih ili duševnih nedostataka nesposobno za rad, nema dovoljno sredstava za izdržavanje ili ih ne može ostvariti iz postojeće imovine, roditelji su dužni da ga izdržavaju dok to stanje traje.

Član 256

Roditelj koji je lišen roditeljskog prava ne oslobađa se dužnosti da izdržava svoju djecu.

Član 257

Djeca su dužna da izdržavaju svoje roditelje koji su nesposobni za rad, a nemaju dovoljno sredstava za izdržavanje ili ih ne mogu ostvariti iz postojeće imovine.

Izuzetno, sud može odbiti zahtjev za izdržavanje kad izdržavanje traži roditelj koji je bio lišen roditeljskog prava i nije izdržavao dijete, i ako je za to imao mogućnosti, ili ako sud, cijeneći sve okolnosti slučaja, nađe da bi to predstavljalo očiglednu nepravdu za dijete.

Član 258

Očuh i maćeha su dužni da izdržavaju svoje maloljetne pastorkе, ako ovi nemaju srodnike koji su po ovom zakonu dužni da ih izdržavaju ili srodnici nemaju mogućnosti za to.

Obaveza očuha i maćehe da izdržavaju svoje maloljetne pastorkе postoji i poslije smrti njihovog roditelja sa kojim su očuh odnosno maćeha bili u braku, ako je do smrti tog roditelja između očuha, odnosno maćehe i pastoraka postojala porodična zajednica.

Ako je brak između roditelja i očuha, odnosno maćehe djeteta poništen ili je razveden, obaveza očuha, odnosno maćehe da izdržava pastorka prestaje.

Član 259

Pastorčad su dužna da izdržavaju svog očuha i maćehu ako su ih ovi duže izdržavali i starali se o njima. Ako očuh i maćeha imaju djecu, ova obaveza je zajednička sa tom djecom.

Član 260

Braća i sestre dužni su da izdržavaju svoju maloljetnu braću i sestre koji nemaju sredstava za izdržavanje, a roditelji nijesu živi ili nemaju mogućnosti da ih izdržavaju.

Član 261

Obaveza izdržavanja postoji i između ostalih krvnih srodnika u pravoj liniji.

Pravo na izdržavanje krvni srodnici ostvaruju redosljedom kojim nasljeđuju po osnovu zakona.

Ako je više lica zajedno dužno da daje izdržavanje, obaveza izdržavanja između njih dijeli se prema njihovim mogućnostima.

II. IZDRŽAVANJE BRAČNOG SUPRUŽNIKA

Član 262

Bračni supružnik koji nema dovoljno sredstava za izdržavanje, nesposoban je za rad ili se ne može zaposliti, ima pravo na izdržavanje od svog bračnog supružnika, srazmjerno njegovim materijalnim mogućnostima.

Sud može, uzimajući u obzir sve okolnosti slučaja, odbiti zahtjev za izdržavanje, ako izdržavanje traži bračni supružnik koji se bez ozbiljnog povoda od strane drugog bračnog supružnika grubo ili nedolično ponašao u bračnoj zajednici ili je zlonamjerno ili bez opravdanog razloga napustio svog bračnog supružnika, ili ako bi njegov zahtjev predstavljao očiglednu nepravdu za drugog bračnog supružnika.

Član 263

Pod uslovima iz člana 262 ovog zakona, neobezbjedeći bračni supružnik ima pravo da zahtijeva da mu se presudom kojom se brak razvodi dosudi izdržavanje na teret drugog bračnog supružnika, srazmjerno njegovim materijalnim mogućnostima.

Izuzetno, bračni supružnik, koji u brakorazvodnoj parnici nije tražio da mu se dosudi izdržavanje na teret drugog bračnog supružnika, može, iz opravdanih razloga, takav zahtjev postaviti u odvojenoj parnici, u roku od godine dana poslije razvoda braka, ali samo ako su pretpostavke za izdržavanje nastale prije razvoda braka i trajale neprekidno do zaključenja glavne rasprave u parnici za izdržavanje, ili ako je u ovom roku nastupila nesposobnost za rad kao posljedica tjelesne povrede ili narušenog zdravlja iz vremena prije razvoda braka.

Ako su se u slučaju razvoda braka bračni supružnici sporazumjeli o izdržavanju, ili je jedan bračni supružnik bez izričitog sporazuma učestvovao u izdržavanju drugog bračnog supružnika plaćanjem određenih novčanih iznosa, ostavljajući mu na korišćenje svoju imovinu ili na drugi način, rok iz stava 2 ovog člana za postavljanje zahtjeva za izdržavanje teče od dana kad je učinjeno posljednje davanje na ime izdržavanja, odnosno od dana kad je bračnom supružniku vraćena njegova imovina.

Član 264

Ako je zajednica života bračnih supružnika trajno prestala i ako su bračni supružnici dugi niz godina bili upućeni da potpuno samostalno obezbjeđuju sredstva za izdržavanje, pa je takvo stanje trajalo sve do razvoda braka, sud može, cijeneći sve okolnosti slučaja, odbiti zahtjev da dosudi izdržavanje u korist takvog bračnog supružnika.

Član 265

Sud može odlučiti da obaveza izdržavanja traje određeno vrijeme kad je tražilac izdržavanja u mogućnosti da u dogledno vrijeme na drugi način obezbijedi sredstva za izdržavanje.

U slučaju kad je brak kratko trajao, sud može, cijeneći sve okolnosti, odlučiti da obaveza izdržavanja traje određeno vrijeme, ili zahtjev za izdržavanje u cjelini odbiti, nezavisno od mogućnosti tražioca izdržavanja da u dogledno vrijeme na drugi način obezbijedi sredstva za izdržavanje, ukoliko tražilac izdržavanja ne podiže zajedničko dijete. Pri tome sud će posebno cijenity da li su se imovinske prilike bračnog supružnika izmijenile u vezi sa stupanjem u brak.

U opravdanim slučajevima sud može obavezu plaćanja izdržavanja produžiti.

Tužba za produženje plaćanja izdržavanja može se podnijeti samo do isteka vremena za koje je izdržavanje dosuđeno.

Član 266

Pravo razvedenog bračnog supružnika na izdržavanje prestaje kad prestanu uslovi iz člana 262 stav 1 ovog zakona, kad istekne vrijeme za koje je dosuđeno, kad razvedeni bračni supružnik koji ga uživa stupi u novi brak, zasnuje vanbračnu zajednicu, ili ako sud ispitujući sve okolnosti nađe da je razvedeni bračni supružnik postao nedostojan toga prava.

Bračni supružnik čije je pravo na izdržavanje jednom prestalo ne može ponovo ostvariti pravo na izdržavanje od istog bračnog supružnika.

Član 267

U slučaju poništenja braka, bračni supružnik koji u vrijeme sklapanja braka nije znao za uzrok ništavnosti može zahtijevati da mu se na teret drugog bračnog supružnika dosudi izdržavanje, pod uslovima pod kojima razvedeni bračni supružnik može da ostvaruje pravo na izdržavanje.

III. IZDRŽAVANJE VANBRAČNOG SUPRUŽNIKA

Član 268

Ako je prestala vanbračna zajednica žene i muškarca, svako od njih, pod uslovima iz člana 262 stav 1 ovog zakona, ima pravo na izdržavanje od drugog.

Tužba za izdržavanje može se podnijeti najkasnije u roku od godinu dana od prestanka zajednice života, ali samo pod uslovima da su pretpostavke za izdržavanje nastale prije prestanka zajednice i trajale neprekidno do zaključenja glavne rasprave u parnici za izdržavanje.

Sud može odbiti zahtjev za izdržavanje, ako izdržavanje traži vanbračni supružnik koji se bez ozbiljnog povoda od strane drugog vanbračnog supružnika grubo ili nedolično ponašao u vanbračnoj zajednici, ako je zlonamjerno ili bez opravdanog razloga napustio zajednicu života ili ako bi njegov zahtjev predstavljao očiglednu nepravdu za drugog vanbračnog supružnika.

Član 269

Sud može odlučiti da obaveza izdržavanja traje određeno vrijeme, posebno u slučaju kad je tražilac izdržavanja u mogućnosti da u dogledno vrijeme na drugi način obezbijedi sredstva za izdržavanje.

U opravdanim slučajevima sud može obavezu plaćanja izdržavanja produžiti.

Tužba za produženje plaćanja izdržavanja može se podnijeti samo do isteka vremena za koje je izdržavanje dosuđeno.

Član 270

Pravo vanbračnog supružnika na izdržavanje prestaje kad prestanu uslovi iz člana 262 stav 1 ovog zakona, kad istekne vrijeme za koje je dosuđeno, kad vanbračni supružnik koji ga uživa stupi u brak, novu vanbračnu zajednicu, ili ako sud ispitujući ove okolnosti nađe da je vanbračni supružnik postao nedostojan tog prava.

IV. IZDRŽAVANJE MAJKE DJETETA

Član 271

Nezavisno od činjenice da li je između roditelja djeteta koje je rođeno van braka postojala zajednica života, otac je dužan da, pod uslovima iz člana 262 stav 1 ovog zakona, srazmjerno svojim mogućnostima, učestvuje u izdržavanju majke djeteta za vrijeme od tri mjeseca prije porođaja i godinu dana poslije porođaja.

Odredba stava 1 ovog člana primjenjuje se i u slučaju ako je dijete mrtvo rođeno ili umre poslije porođaja, za vrijeme nesposobnosti za rad izazvane porođajem, ali najduže do godinu dana od dana rođenja djeteta.

Sud može odbiti zahtjev majke za izdržavanje, ako bi prihvatanje njenog zahtjeva predstavljalo očiglednu nepravdu za oca.

V. ODREĐIVANJE IZDRŽAVANJA

Član 272

Obaveza članova porodice koji su dužni da daju izdržavanje utvrđuje se srazmjerno njihovim mogućnostima, a u granicama potreba tražioca izdržavanja.

Ukupni iznos sredstava potrebnih za izdržavanje iz stava 1 ovog člana ne može biti manji od iznosa stalne novčane pomoći koja se po propisima o socijalnoj zaštiti daje licu bez ikakvog prihoda u opštini u kojoj izdržavano lice ima prebivalište.

Član 273

Prilikom ocjenjivanja potreba izdržavanog lica sud uzima u obzir njegovo imovno stanje, stepen sposobnosti za rad, mogućnosti za zaposlenje, zdravstveno stanje i druge okolnosti od kojih zavisi odluka o izdržavanju.

Kad se izdržavanje traži za dijete sud uzima u obzir i uzrast djeteta, kao i potrebu za njegovo obrazovanje.

Prilikom ocjenjivanja mogućnosti lica koje je dužno da daje izdržavanje sud će uzeti u obzir sva njegova primanja i stvarne mogućnosti da stiče zaradu, kao i njegove sopstvene potrebe i zakonske obaveze izdržavanja.

Član 274

Sud u sporu roditelja o izdržavanju djeteta, roditelju kome je dijete povjereno na čuvanje i vaspitavanje, posebno će uzeti kao njegov doprinos u izdržavanju djeteta rad i staranje tog roditelja koji svakodnevno ulaže u njegu i podizanje djeteta.

Član 275

Organ starateljstva će, u ime djeteta, da pokrene i vodi spor o izdržavanju, odnosno za povećanje izdržavanja, ako roditelj kod koga se dijete nalazi na čuvanju i vaspitavanju iz neopravdanih razloga ne vrši to pravo.

Ako roditelj ne traži izvršenje odluke kojom je dosuđeno izdržavanje, organ starateljstva će, u ime maloljetnog djeteta, podnijeti sudu predlog za izvršenje odluke, po odredbama zakona kojim se uređuje izvršenje i obezbjeđenje.

Član 276

Sud je obavezan da svaku odluku o izdržavanju dostavi nadležnom organu starateljstva.

Član 277

Organ starateljstva dužan je da evidentira izdržavanu djecu i roditelje, obveznike izdržavanja i da preduzima mjere da se roditelji vansudski sporazumiju o izdržavanju djeteta, odnosno da se iznos dosuđen na ime izdržavanja uskladi sa izmijenjenim potrebama djeteta i sa izmijenjenim mogućnostima roditelja.

Član 278

Organ starateljstva može, u ime starog i samohranog lica, po njegovom predlogu, ili po svojoj inicijativi da pokrene i vodi postupak za ostvarivanje njegovog prava na izdržavanje od srodnika koji su po ovom zakonu dužni da ih izdržavaju. Ako se ovo lice tome protivi, organ starateljstva nije ovlašten da u njegovo ime pokreće postupak.

Član 279

Izdržavanje se, po pravilu, određuje u novcu.

Izdržavanje se može odrediti i na drugi način, ako se davalac izdržavanja i izdržavano lice o tome sporazumiju.

Član 280

Sud može, na zahtjev izdržavanog lica, ili lica koje je dužno da daje izdržavanje, da poveća, snizi ili ukine izdržavanje dosuđeno ranijom odlukom suda, ako su se okolnosti na osnovu kojih je donijeta odluka kasnije izmijenile.

Član 281

Sud će licu koje je dužno da daje izdržavanje naložiti plaćanje budućih iznosa izdržavanja u fiksno određenim mjesečnim novčanim iznosima.

Ako lice koje je dužno da daje izdržavanje ostvaruje redovna mjesečna novčana primanja, sud će, na zahtjev izdržavanog lica, odrediti buduće iznose izdržavanja u procentu od zarade, penzije ili drugog stalnog novčanog primanja.

Ako se visina izdržavanja određuje u procentu od redovnih mjesečnih novčanih primanja dužnika izdržavanja (zarada, naknada zarade, penzija, autorski honorar itd.), visina izdržavanja, po pravilu, ne može biti manja od 15% niti veća od 50% redovnih mjesečnih novčanih primanja dužnika izdržavanja.

Ako je povjerilac izdržavanja djeteta, visina izdržavanja treba da omogući najmanje takav nivo životnog standarda za dijete kakav uživa roditelj dužnika izdržavanja.

Član 282

Ako roditelj, koji je na osnovu sudske odluke dužan da plaća određeni iznos za izdržavanje djeteta, ne izvršava svoju obavezu redovno, organ starateljstva, na predlog drugog roditelja ili po službenoj dužnosti, preuzima mjere da se djetetu obezbijedi privremeno izdržavanje po propisima o socijalnoj i dječjoj zaštiti sve dok roditelj ne počne da izvršava svoju obavezu.

Član 283

Fizičko ili pravno lice koje je snosilo troškove izdržavanja nekog lica može tužbom tražiti naknadu tih troškova od onoga ko je po ovom zakonu dužan da daje izdržavanje, ukoliko su učinjeni troškovi bili potrebni.

Ako je više lica zajednički dužno da daje izdržavanje, oni solidarno odgovaraju trećem licu za učinjene troškove izdržavanja, do visine svojih materijalnih mogućnosti.

U slučaju smrti lica koje je ostvarilo stalnu novčanu pomoć po propisima o socijalnoj zaštiti, troškovi ove pomoći mogu se naplatiti iz njegove zaostavštine, bez obzira da li su njegovi nasljednici lica koja su po zakonu bila dužna da ga izdržavaju.

Član 284

Pravo na izdržavanje od bračnog, odnosno vanbračnog supružnika ostvaruje se prije izdržavanja od srodnika.

Ako istovremeno ima više lica kojima je potrebno izdržavanje, pravo djeteta na izdržavanje ima prvenstvo.

OSMI DIO IMOVINSKI ODNOSI

1. Imovina bračnih supružnika

Član 285

Bračni supružnici mogu imati posebnu i zajedničku imovinu.

Član 286

Posebnu imovinu sačinjava imovina koju je bračni supružnik stekao prije sklapanja braka, kao i imovina koju je stekao u toku braka nasleđem, poklonom ili drugim oblicima besteretnog sticanja.

Svaki bračni supružnik samostalno upravlja i raspolaže posebnom imovinom, ukoliko se bračni supružnici nijesu drukčije dogovorili.

Član 287

Ako je tokom trajanja zajednice života u braku došlo do neznatnog uvećanja vrijednosti posebne imovine jednog bračnog supružnika, drugi bračni supružnik ima pravo na potraživanje u novcu srazmjerno svom doprinosu.

Ako je tokom trajanja zajednice života u braku došlo do znatnog uvećanja vrijednosti posebne imovine jednog bračnog supružnika, drugi bračni supružnik ima pravo na udio u toj imovini srazmjerno svom doprinosu.

Član 288

Zajedničku imovinu sačinjava imovina koju su bračni supružnici stekli radom i po osnovu rada u toku trajanja bračne zajednice, kao i prihodi iz te imovine.

U zajedničku imovinu ulaze i prihodi od posebne imovine koji su ostvareni radom bračnih supružnika, imovina stečena korišćenjem prava intelektualne svojine, imovina stečena po osnovu osiguranja kao i igrom na sreću u toku trajanja bračne zajednice.

Član 289

Prava bračnih supružnika na zajedničku imovinu u smislu člana 288 ovog zakona upisuju se u registar nepokretnosti i druge odgovarajuće registre na ime oba bračna druga kao njihova zajednička imovina sa neopredijeljenim djelovima.

Ako je u registar nepokretnosti i druge odgovarajuće registre upisan kao vlasnik na zajedničkoj imovini samo jedan bračni supružnik, smatraće se kao da je upis izvršen na ime oba bračna druga, ukoliko do upisa nije došlo na osnovu pisanog ugovora zaključenog između bračnih supružnika.

Ako su u registar nepokretnosti i druge odgovarajuće registre upisana oba bračna druga kao suvlasnici na opredjeljenim djelovima, smatraće se da su na ovaj način izvršili diobu zajedničke imovine.

Član 290

Svojim dijelom u nepodijeljenoj zajedničkoj imovini ne može bračni supružnik ni raspolagati, niti ga može opteretiti pravnim poslom među živima.

2. Upravljanje zajedničkom imovinom

Član 291

Zajedničkom imovinom bračni supružnici u toku braka upravljaju i raspoložu zajednički i sporazumno.

Član 292

Bračni supružnici mogu ugovoriti da upravljanje i raspolaganje cjelokupnom zajedničkom imovinom ili njenim djelovima vrši jedan od njih. Ugovor se može ograničiti samo na upravljanje ili samo na raspolaganje. Kada drukčije nije ugovoreno, upravljanje obuhvata i raspolaganje u okviru redovnog poslovanja.

Ugovor može da se odnosi na sve poslove upravljanja i raspolaganja ili samo na poslove redovnog upravljanja ili na pojedine određene poslove.

Svaki bračni supružnik može raskinuti ugovor o upravljanju ili raspolaganju zajedničkom imovinom u svako doba, osim u vrijeme u koje se raskidom očigledno nanosi šteta drugom bračnom supružniku.

3. Dioba zajedničke imovine bračnih supružnika

Član 293

Bračni supružnici mogu zajedničku imovinu sporazumno podijeliti tako da odrede djelove u čitavoj imovini ili jednom dijelu imovine ili na pojedinoj stvari, kao i da svakom bračnom supružniku pripadnu pojedine stvari ili prava iz te imovine ili da jedan bračni supružnik isplati drugom novčanu vrijednost njegovog dijela.

Sporazum iz stava 1 ovog člana mora biti sačinjen u pisanoj formi.

Član 294

Ako ne dođe do sporazuma, imovina bračnih supružnika dijeli se na jednake djelove.

Na zahtjev bračnog supružnika koji dokaže da je njegov doprinos u sticanju zajedničke imovine očigledno i značajno veći od doprinosa drugog bračnog supružnika, sud će zajedničku imovinu podijeliti prema doprinosu svakog od njih.

Pri utvrđivanju udjela svakog bračnog supružnika sud će voditi računa ne samo o prihodima i zaradi svakog bračnog supružnika, već i o pomoći jednog bračnog supružnika drugome, o radu, domaćinstvu i porodici, o brizi oko vaspitanja i podizanja djece, kao i o svakom drugom vidu rada i saradnje u upravljanju, održavanju i povećanju zajedničke imovine.

Član 295

Dioba zajedničke imovine bračnih supružnika može se tražiti za vrijeme braka i poslije njegovog prestanka.

Pravo da traže diobu zajedničke imovine imaju bračni supružnici, nasljednici umrlog bračnog supružnika ili bračnog supružnika koji je proglašen za umrlog, kao i povjerilac jednog bračnog supružnika, ukoliko svoje potraživanje ne može da ostvari iz posebne imovine tog bračnog supružnika.

Član 296

Prilikom diobe zajedničke imovine, na zahtjev bračnog supružnika, u njegov će se dio prvo unijeti oni predmeti iz zajedničke imovine koji služe za obavljanje njegovog zanimanja.

Iz zajedničke imovine izdvojiće se i predati bračnom supružniku, pored njegovog dijela, i one stvari stečene radom u toku bračne zajednice koje služe isključivo njegovoj ličnoj upotrebi.

Ako je vrijednost stvari iz st. 1 i 2 ovog člana nesrazmjerno velika u odnosu na vrijednost cjelokupne zajedničke imovine, izvršiće se dioba i tih stvari, osim ako bračni supružnik koji bi ove stvari trebalo da dobije ne naknadi drugom bračnom supružniku odgovarajuću vrijednost ili ne ustupi drugom bračnom supružniku, po njegovom pristanku, druge stvari.

Član 297

Bračnom drugu kome se povjeravaju zajednička djeca na čuvanje i vaspitanje daju se, pored njegovog dijela, i stvari koje služe samo djeci ili su namijenjene samo njihovoj neposrednoj upotrebi.

Kod diobe zajedničke imovine bračnom supružniku kome su povjerena zajednička djeca na čuvanje i vaspitanje dodjeljuju se one stvari za koje je očigledno da je u interesu da budu u posjedu i svojini bračnog supružnika kome su djeca povjerena.

Član 298

Kada je u postupku izvršenja na opredijeljenom dijelu bračnog supružnika u zajedničkoj imovini već pravosnažno određena prodaja, drugi bračni supružnik ima pravo preče kupovine tog dijela.

4. Odgovornost bračnih supružnika za dugove trećim licima

Član 299

Za sopstvene obaveze preuzete prije ili poslije sklapanja braka odgovara bračni supružnik koji ih je preuzeo svojom posebnom imovinom, kao i svojim udjelom u zajedničkoj imovini.

Član 300

Za obaveze koje jedan bračni supružnik primi prema trećim licima radi podmirenja tekućih potreba bračne zajednice, kao i za obaveze koje po opštim propisima terete oba bračna druga, odgovaraju bračni supružnici solidarno kako zajedničkom, tako i svojom posebnom imovinom.

Bračni supružnik koji iz svoje posebne imovine ispuni solidarnu obaveznu, ima pravo da zahtijeva da mu drugi bračni supružnik naknadi dio obaveze koji pada na njega.

5. Bračni ugovor

Član 301

Bračni supružnici tokom trajanja braka ili prije sklapanja braka mogu svoje imovinske odnose na postojećoj ili budućoj imovini urediti ugovorom (bračni ugovor).

Bračni ugovor zaključuje se u pisanoj formi i mora biti ovjeren od notara, koji je dužan da prije ovjere bračnim drugovima pročita ugovor i upozori ih da se njime isključuje zakonski režim zajedničke imovine.

Bračni ugovor koji se odnosi na nepokretnosti upisuje se u registar nepokretnosti.

Član 302

Bračni ugovor u ime bračnog supružnika koji je lišen poslovne sposobnosti može zaključiti njegov staratelj sa odobrenjem organa starateljstva.

Član 303

Bračni supružnici ne mogu ugovoriti primjenu prava druge države na svoje imovinske odnose.

6. Vraćanje poklona bračnih supružnika

Član 304

Ako brak prestane razvodom ili poništenjem, pokloni koje su bračni supružnici učinili jedan drugom, prije sklapanja ili u toku braka, ne vraćaju se.

Pokloni iz posebne imovine bračnog supružnika koji su nesrazmjerno velike vrijednosti u odnosu na vrijednost njegove cjelokupne imovine u vrijeme postavljanja zahtjeva za vraćanje poklona poklonodavcu vraćaju se u slučaju razvoda ili poništenja braka. Takav poklon nije dužan da vrati bračni supružnik ako bi to značilo očiglednu nepravdu za njega ili ako bi ga to dovelo u teške materijalne prilike.

Član 305

Umjesto poklona koji su otuđeni vraćaju se novčane vrijednosti ili za njih primljene stvari.

Vrijednost u novcu utvrđuje se, prema izboru poklonodavca, u visini za koju je otuđena poklonjena stvar ili u vrijednosti koju je imala poklonjena stvar u vrijeme otuđenja.

Ako je poklonjena stvar otuđena ili uništena u zloj namjeri, poklonoprimac je dužan da poklonodavcu naknadi vrijednost stvari po tržišnoj cijeni u vrijeme kada je stvar trebalo vratiti.

Odredbe člana 304 ovog zakona, kao i st. 1 do 3 ovog člana, primjenjuju se i u slučaju utvrđenja da je postojao osnov za poništenje odnosno razvod braka.

7. Imovinski odnosi lica iz vanbračne zajednice

Član 306

Imovina stečena radom lica u vanbračnoj zajednici smatra se njihovom zajedničkom imovinom.

Na imovinske odnose vanbračnih supružnika shodno se primjenjuju odredbe ovog zakona o imovinskim odnosima bračnih supružnika.

8. Imovinski odnosi roditelja i djece

Član 307

Imovinom djeteta koju ono nije steklo radom, do njegovog punoljetstva, upravljaju i raspolažu u korist djeteta njegovi roditelji.

Dijete samostalno upravlja i raspolaže imovinom koju stekne radom.

Član 308

Prihode od imovine djeteta roditelji mogu koristiti prvenstveno za njegovo izdržavanje, liječenje, vaspitanje i obrazovanje, kao i za izdržavanje članova uže porodice, ukoliko nemaju dovoljno sopstvenih sredstava.

Roditelji mogu samo sa odobrenjem nadležnog organa starateljstva otuđiti ili opteretiti nepokretne stvari, vrednije pokretne stvari i prava iz imovine djeteta radi njegovog izdržavanja, liječenja, vaspitanja i obrazovanja ili ako to zahtijeva drugi važan interes djeteta.

Član 309

Dijete i roditelj koji vrši roditeljsko pravo imaju pravo stanovanja u stanu čiji je vlasnik drugi roditelj djeteta, ako dijete i roditelj koji vrši roditeljsko pravo nemaju pravo svojine na useljivom stanu.

Pravo stanovanja traje do punoljetstva djeteta.

Nemaju pravo stanovanja dijete i roditelj ako bi prihvatanje njihovog zahtjeva za pravo stanovanja predstavljalo očiglednu nepravdu za drugog roditelja.

9. Imovinski odnosi članova porodične zajednice

Član 310

Kad u porodičnoj zajednici sa bračnim, odnosno vanbračnim supružnicima žive njihova djeca i drugi srodnici koji rade na poljoprivrednom imanju ili zajednički vrše druge djelatnosti, ili na drugi način zajednički privređuju, imovina stečena u toku trajanja te zajednice je zajednička imovina svih članova porodične zajednice koji su učestvovali u njenom sticanju.

Član 311

Zajedničkom imovinom članovi porodične zajednice upravljaju i raspolazu zajednički i sporazumno.

Maloljetni članovi porodične zajednice koji su navršili 15 godina života učestvuju u upravljanju i raspolaganju zajedničkom imovinom samostalno.

Upravljanje zajedničkom imovinom može se, saglasnom voljom svih članova, povjeriti jednom broju članova porodične zajednice, u kom slučaju se odluke o vršenju prava upravljanja donose većinom glasova.

Svaki član porodične zajednice može zahtijevati da se odluka o povjeravanju upravljanja zajedničkom imovinom opozove, a ako se sa tim ne saglase ostali članovi porodične zajednice, odluku donosi sud u vanparničnom postupku.

Član 312

Prava članova porodične zajednice na nepokretnostima koje su njihova zajednička imovina, u smislu člana 311 ovog zakona, upisuju se u registar nepokretnosti i druge odgovarajuće registre na ime svih članova porodične zajednice koji su svojim radom učestvovali u sticanju sa neopredijeljenim djelovima.

Ako je u registar nepokretnosti i druge odgovarajuće registre upisan kao vlasnik jedan član porodične zajednice ili pojedini članovi porodične zajednice, smatraće se da je vlasnik lice koje je upisano sve dok se po predlogu ostalih članova porodične zajednice u registar nepokretnosti i druge odgovarajuće registre ne upiše zabilježba o pravu zajedničke svojine.

Ugovor kojim član porodične zajednice koji je kao vlasnik upisa izvršio otuđenje ili opterećenje nepokretnosti stečene u porodičnoj zajednici, ostali članovi porodične zajednice mogu pobijati samo ako je u vrijeme zaključenja ugovora u registar nepokretnosti bila upisana zabilježba o pravu zajedničke svojine, ili ako su u vrijeme zaključenja ugovora trećem licu sa kojim je ugovor zaključen na nesumnjiv način stavili do znanja da se radi o predmetu zajedničke svojine.

Neovlašćeno otuđenje pokretne stvari u zajedničkoj svojini može se pobijati samo ako je pribavilac bio nesavjestan.

Ako član porodične zajednice neovlašćeno otuđi stvar zajednički stečenu u porodičnoj zajednici, ostali članovi porodične zajednice imaju pravo zahtijevati da im se u ostalim stvarima i potraživanjima dosudi odgovarajući dio ili da im član porodične zajednice koji je otuđenje izvršio isplati naknadu u novcu prema veličini njihovih djelova.

Član 313

Ako zakonom nije drukčije određeno, na imovinske odnose članova porodične zajednice iz člana 310 ovog zakona shodno se primjenjuju odredbe ovog zakona o imovinskim odnosima bračnih supružnika.

Član 314

Članovi porodične zajednice mogu ugovorom na drugi način urediti međusobne imovinske odnose.

Ugovor iz stava 1 ovog člana punovažan je samo ako je sačinjen u pisanom obliku, ako su ugovorom obuhvaćeni svi članovi porodične zajednice koji svojim radom učestvuju u sticanju imovine i ako je ovjeren od notara.

Prilikom ovjere notar će pročitati ugovor i upozoriti ugovorne stranke na posljedice ugovora.

Ako u zaključenju ugovora učestvuju maloljetni članovi porodične zajednice sud će prije ovjere ugovora zatražiti mišljenje organa starateljstva.

Član 315

Na imovinske odnose članova porodice koji nijesu uređeni ovim zakonom primjenjuju se opšti propisi iz oblasti imovinskog prava.

DEVETI DIO POSEBNI SUDSKI POSTUPCI

1. Zajedničke odredbe

Član 316

Postupak u vezi sa porodičnim odnosima u prvom stepenu sudi sudija pojedinac, a u postupku po žalbi vijeće sastavljeno od tri sudije.

Sudija pojedinac i predsjednik vijeća iz stava 1 ovog člana moraju sticati posebna znanja iz oblasti prava djeteta.

Član 316a

U postupcima u vezi sa porodičnim odnosima sud će nastojati da se stranke sporazumiju.

Sud može uputiti roditelje da se obrate porodičnom savjetovaništu ili drugoj stručnoj instituciji ili stručnom licu odgovarajuće specijalističke profesije koje se bavi porodičnim pitanjima, ako ocijeni da je to u najboljem interesu djeteta.

Pored obaveznog upućivanja na prvi sastanak sa medijatorom iz člana 326 ovog zakona, sud može uputiti roditelje na prvi sastanak sa medijatorom radi pokušaja rješavanja spora u postupku medijacije i u drugim postupcima u vezi sa porodičnim odnosima ako ocijeni da je to u najboljem interesu djeteta.

Član 316b

Sud i svi učesnici u postupku dužni su da prema djetetu koje učestvuje u postupku postupaju sa posebnom pažnjom, vodeći računa o situaciji u kojoj se dijete nalazi, o njegovim potrebama i dobrobiti, uz puno poštovanje njegovog dostojanstva, ličnosti i individualnosti.

Informacije i savjeti pružaju se djetetu blagovremeno, na djetetu razumljiv način, prilagođen njegovom uzrastu i zrelosti.

Član 317

Postupak u vezi sa porodičnim odnosima hitan je ako se odnosi na dijete ili roditelja koji vrši roditeljsko pravo.

U postupku u vezi sa porodičnim odnosima iz stava 1 ovog člana tužba se ne dostavlja tuženom na odgovor.

Postupak iz stava 1 ovog člana sud će, po pravilu, sprovesti na najviše dva ročišta.

Prvo ročište zakazuje se tako da se održi u roku od 15 dana od dana kada su tužba ili predlog primljeni u sudu.

Drugostepeni sud dužan je da donese odluku u roku od 30 dana od dana kada mu je dostavljena žalba.

Odluka o predlogu za određivanje privremene mjere mora se donijeti u roku od tri dana.

Član 317a

U postupcima u vezi sa porodičnim odnosima sud može po službenoj dužnosti odrediti jednu ili više privremenih mjera za zaštitu djeteta, ako ocijeni da je to potrebno radi blagovremene zaštite prava i interesa djeteta.

U pogledu uslova i postupka za određivanje privremenih mjera iz stava 1 ovog člana shodno se primjenjuju odredbe zakona kojim se uređuje izvršenje i obezbjeđenje.

Član 317b

Prilikom donošenja odluke koja se tiče djeteta, sud, uzimajući u obzir sve okolnosti i opravdane interese svih učesnika, vodi računa da odluka koju donosi u najvećoj mjeri doprinosi ostvarivanju najboljeg interesa djeteta.

Sud je dužan da u odluci navede sve činjenice i okolnosti koje su bile relevantne za procjenu najboljeg interesa djeteta, način na koji je sagledan njihov međusobni odnos, kao i procjenu mogućeg pozitivnog i negativnog uticaja odluke na dijete.

Ako se odluka razlikuje od mišljenja djeteta, obrazloženje mora da sadrži razloge zbog kojih mišljenje djeteta nije uvaženo, kao i razloge zbog kojih sud smatra da je najbolji interes djeteta imao prvenstven značaj.

Član 317v

U postupcima u vezi sa porodičnim odnosima, sud može, ako ocijeni da to zahtijeva intenzitet konflikta između djeteta i roditelja ili između roditelja, postaviti djetetu lice za podršku, i to djetetu mlađem od 14 godina života bez njegove saglasnosti, a djetetu starijem od 14 godina života uz njegovu saglasnost.

Lice za podršku postavlja se sa liste lica za podršku koju utvrđuje organ državne uprave nadležan za poslove pravosuđa (u daljem tekstu: Ministarstvo).

Član 317g

Lice za podršku može biti lice koje ispunjava sljedeće uslove, i to da:

- ima završene specijalističke studije VII nivo kvalifikacije obrazovanja iz oblasti socijalnog rada, psihologije, pedagogije, sociologije, defektologije ili specijalne pedagogije;
- ima najmanje pet godina radnog iskustva u struci;

- ima praktična iskustva iz oblasti porodičnih odnosa;
- je uspješno završilo obuku za lica za podršku;
- nije osuđivano za krivično djelo koje ga čini nedostojnim za obavljanje poslova lica za podršku;
- se protiv njega ne vodi krivični postupak za krivično djelo za koje se preduzima krivično gonjenje po službenoj dužnosti; i
- mu nije izrečena mjera bezbjednosti zabrana obavljanja poziva, djelatnosti ili dužnosti.

Izuzetno, Ministarstvo može izdati licencu i licu druge struke koje ima završene specijalističke studije VII1 nivo kvalifikacije obrazovanja i koje ispunjava uslove iz stava 1 al. 2 do 7 ovog člana, ako utvrdi da to lice svojim praktičnim znanjem i iskustvom može uspješno obavljati poslove lica za podršku.

Obuku iz stava 1 alineja 4 ovog člana sprovodi Ministarstvo.

Provjeru stečenih znanja i vještina tokom obuke iz stava 1 alineja 4 ovog člana sprovodi komisija koju obrazuje Ministarstvo.

Uvjerenje o uspješno završenoj obuci iz stava 1 alineja 4 ovog člana, izdaje Ministarstvo.

Program obuke iz stava 1 alineja 4 ovog člana, način sprovođenja obuke, obrazac uvjerenja o uspješno završenoj obuci, sastav i način rada komisije iz stava 4 ovog člana, kao i provjeru stečenih znanja i vještina za lica za podršku, propisuje Ministarstvo.

Član 317d

Licu koje ispunjava uslove iz člana 317g stav 1 ovog zakona izdaje se licenca za rad (u daljem tekstu: licenca).

Licencu izdaje Ministarstvo za vrijeme od pet godina i može se produžiti za isti period u skladu sa ovim zakonom.

Obrazac licence propisuje Ministarstvo.

Član 317đ

Zahtjev za izdavanje licence sa dokazima o ispunjavanju uslova iz člana 317g stav 1 ovog zakona, podnosi se Ministarstvu.

Ministarstvo utvrđuje da li podnosilac zahtjeva iz stava 1 ovog člana ispunjava uslove za izdavanje licence.

O zahtjevu iz stava 1 ovog člana, Ministarstvo odlučuje u roku od 15 dana od dana prijema zahtjeva.

Član 317e

Zahtjev za produženje licence, lice za podršku podnosi Ministarstvu najkasnije tri mjeseca prije isteka roka važenja licence.

O zahtjevu iz stava 1 ovog člana, Ministarstvo odlučuje u roku od 15 dana od dana prijema zahtjeva.

Prilikom odlučivanja o produženju licence, posebno će se cijeniti:

- mišljenje suda pred kojim je podnosilac zahtjeva postupao kao lice za podršku;
- broj postupaka u kojima je podnosilac zahtjeva učestvovao kao lice za podršku;
- pohađanje obuka na teme koje se odnose na rad sa djecom; i
- broj postupaka u kojima je kandidat odbio da postupi kao lice za podršku i razloge odbijanja.

Član 317ž

U slučaju da podnositelj zahtjeva ne ispunjava uslove iz člana 317g stav 1 ovog zakona, Ministarstvo će donijeti odluku o odbijanju zahtjeva za izdavanje licence.

Ministarstvo može odbiti zahtjev za produženje licence, ako:

- utvrdi da je lice za podršku prestalo da ispunjava uslove iz člana 317g stav 1 ovog zakona;
- sud da negativno mišljenje o radu podnosioca zahtjeva u predmetima u kojima je postupao kao lice za podršku;
- podnositelj zahtjeva nije pohađao obuke na teme koje se odnose na rad sa djecom bez opravdanog razloga; ili
- je podnositelj zahtjeva više puta odbio da postupi kao lice za podršku bez opravdanog razloga.

Član 317z

Licenca prestaje da važi:

- istekom vremena za koje je izdata;
- na zahtjev lica za podršku;
- ako se utvrdi da prilikom izdavanja licence, lice za podršku nije ispunjavalo uslove iz člana 317g stav 1 ovog zakona;
- ako se utvrdi da lice za podršku prestane da ispunjava uslove iz člana 317g stav 1 ovog zakona;
- ako se utvrdi da lice za podršku ne izvršava obaveze propisane ovim zakonom.

U slučajevima iz stava 1 al. 2, 3, 4 i 5 ovog člana, odlučuje Ministarstvo.

Član 317i

Zahtjev iz člana 317z stav 1 alineja 2 ovog zakona lice za podršku podnosi Ministarstvu.

U slučaju iz člana 317z stav 1 al. 3, 4 i 5 ovog zakona, inicijativu za utvrđivanje prestanka važenja licence može podnijeti državni tužilac, sudija, stranka u postupku ili drugo zainteresovano lice.

Obrazložena inicijativa iz stava 2 ovog člana podnosi se Ministarstvu.

Član 317j

Odluka kojom se odbija zahtjev za izdavanje, odnosno produženje licence i odluka kojom se utvrđuje da prestaje da važi licenca je konačna i protiv nje se može pokrenuti upravni spor.

Član 317k

Lice za podršku koje je dobilo licencu upisuje se u listu lica za podršku odmah nakon izdavanja licence.

Lice za podršku kome je prestala da važi licenca saglasno članu 317z ovog zakona, briše se sa liste lica za podršku odmah nakon prestanka važenja licence.

Lista lica za podršku objavljuje se na internet stranici Ministarstva i redovno se ažurira.

Član 317l

Ministarstvo dostavlja sudovima listu lica za podršku.

Lista lica za podršku iz stava 1 ovog člana sadrži podatke o imenu i prezimenu lica za podršku, adresi, broju telefona i e-mail adresi.

Lice za podršku je dužno da obavijesti Ministarstvo o promjeni podataka iz stava 2 ovog člana.

Član 317lj

Lice za podršku dužno je da se brižljivo i savjesno stara o ličnosti i interesima djeteta, da sa djetetom izgradi odnos povjerenja, upozna ga sa njegovim pravima, pruži informacije o predmetu, toku i mogućem ishodu postupka i pruži objašnjenja koja se tiču mogućih posljedica izražavanja mišljenja djeteta.

Lice za podršku dužno je da, uz saglasnost djeteta, sudu prenese njegovo mišljenje, da prisustvuje ročištu na kome se dijete saslušava odnosno neposredno iznosi mišljenje, kao i da djetetu objasni sadržinu odluke i njene posljedice.

Lice za podršku ima pravo uvida u spise predmeta, dostavljaju mu se svi podnesci i ovlašćeno je da prisustvuje svim ročištima.

Prava i obaveze lica za podršku prestaju donošenjem pravosnažne sudske odluke.

Član 317m

Sud će razriješiti lice za podršku ako utvrdi da nesavjesno vrši svoju dužnost, da zloupotrebljava svoja ovlašćenja, da radom ugrožava interes djeteta ili ako smatra da bi za dijete bilo korisnije da mu se postavi drugo lice za podršku.

Član 317n

Lice za podršku ima pravo na naknadu stvarnih troškova i naknadu za rad, koji čine dio parničnih troškova.

Visinu naknade za rad lica za podršku utvrđuje Ministarstvo pravde, uz prethodnu saglasnost Vlade Crne Gore.

Član 317nj

U postupcima u vezi sa porodičnim odnosima sud je dužan da omogući djetetu da izrazi svoje mišljenje, ako dijete to želi.

Sud neće utvrđivati mišljenje djeteta samo ako za to postoje naročito opravdani razlozi, koji se u odluci moraju obrazložiti.

Na zahtjev suda mišljenje djeteta utvrdiće i prenijeti sudu lice za podršku iz člana 317v ovog zakona ili organ starateljstva, pod uslovom da nije pokrenuo postupak u kome se utvrđuje mišljenje djeteta, ako sud ocijeni da je takav način izražavanja mišljenja u najboljem interesu djeteta, imajući u vidu njegovu zrelost, sposobnost za rasuđivanje, zdravstveno stanje, moguće uticaje na dijete i druge okolnosti.

Dijete starije od deset godina života može izraziti mišljenje neposredno pred sudom, u prisustvu lica za podršku, odnosno lica koje dijete svojom voljom izabere, ako lice za podršku nije postavljeno.

Sud je dužan da mišljenju djeteta posveti dužnu pažnju, u skladu sa godinama života i zrelošću djeteta.

Član 318

U postupku u vezi sa porodičnim odnosima sud može utvrđivati činjenice i kada one nijesu među strankama sporne, a može i samostalno istraživati činjenice koje nijedna stranka nije iznijela.

Član 319

U postupku u vezi sa porodičnim odnosima javnost je isključena.

Podaci iz sudskih spisa spadaju u službenu tajnu i nju su dužni da čuvaju svi učesnici u postupku kojima su ti podaci dostupni.

Član 320

O naknadi troškova postupka u vezi sa porodičnim odnosima sud odlučuje po slobodnoj ocjeni, vodeći računa o razlozima pravičnosti.

Član 321

Revizija je uvijek dozvoljena u postupcima u vezi sa porodičnim odnosima, osim ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

Član 321a

Odredbе čl. 317a do 317nj ovog zakona, shodno se primjenjuju u upravnom postupku kad se odlučuje o pravima djeteta.

2. Postupak u bračnim sporovima

Član 322

Postupak u bračnim sporovima pokreće se tužbom.

Postupak za sporazumni razvod braka pokreće se zajedničkim predlogom bračnih supružnika (predlog za sporazumni razvod).

Ako jedan bračni supružnik podnese tužbu za razvod braka, a drugi najkasnije do zaključenja glavne rasprave izričito izjavi da ne osporava osnovanost tužbenog zahtjeva, smatraće se da su bračni supružnici podnijeli predlog za sporazumni razvod braka.

Član 323

Pravo na podizanje tužbe za razvod braka pripada bračnim drugovima. Ovo pravo ne prelazi na naslednike, ali naslednici tužioca mogu produžiti već započeti postupak u cilju dokazivanja osnovanosti tužbe.

Ako osnovanost tužbe bude dokazana, preživjeli bračni supružnik gubi pravo da naslijedi umrlog bračnog supružnika i pravo na koristi iz testamenta ili kod drugog raspolaganja za slučaj smrti.

Član 324

Za duševno oboljelog bračnog supružnika, odnosno lice nesposobno za rasuđivanje, tužbu za razvod braka može podnijeti njegov staralac samo po prethodnoj dozvoli organa starateljstva.

Član 325

Ako tužbu za poništenje ili razvod braka podnese punomoćnik stranke, u punomoćju se mora izričito navesti osnov podnošenja tužbe.

Punomoćje iz stava 1 ovog člana mora biti ovjereno.

Član 326

Sud upućuje stranke na prvi sastanak sa medijatorom radi mirenja ili postizanja sporazuma bračnih supružnika o vršenju roditeljskog prava poslije razvoda braka i sporazuma o podjeli zajedničke imovine.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, sud neće uputiti stranke na prvi sastanak sa medijatorom u slučajevima u kojima zbog sumnje na postojanje nasilja u porodici medijacija ne bi bila svrsishodna.

Član 327

Kad sud donese rješenje o upućivanju stranaka na prvi sastanak sa medijatorom, dužan je da to rješenje dostavi Centru za alternativno rješavanje sporova (u daljem tekstu: Centar).

Uz rješenje iz stava 1 ovog člana, Centru se dostavljaju tužba, podaci o ličnim imenima i adresama bračnih supružnika, njihovih punomoćnika i zajedničkoj djeci, ako ih imaju, kao i drugi podaci od značaja za medijaciju.

Član 328

Postupak medijacije za pokušaj mirenja bračnih supružnika završiće se u roku od mjesec dana od dana dostavljanja rješenja iz člana 327 stav 1 ovog zakona Centru, a postupak medijacije za postizanje poravnanja o posljedicama razvoda braka u roku od 60 dana od dana okončanja postupka mirenja.

O početku postupka medijacije iz člana 326 ovog zakona Centar, bez odlaganja, obavještava sud.

Član 329

Postupak medijacije za pokušaj mirenja bračnih supružnika sprovodi se bez prisustva punomoćnika.

Član 330

Medijator je dužan da o uspjehu medijacije obavijesti Centar i da mu dostavi zapisnik o poravnanju koji sadrži sporazum bračnih supružnika o vršenju roditeljskog prava i diobi zajedničke imovine, odnosno obavještenje da taj sporazum nije postignut ili da su se stranke pomirile u toku postupka medijacije.

Zapisnik i obavještenja iz stava 1 ovog člana Centar, bez odlaganja, dostavlja sudu.

Član 331

Ako se bračni supružnici pomire u toku medijacije smatraće se da je tužba povučena.

Član 332

Poravnanje bračnih supružnika o podjeli zajedničke imovine zaključeno u postupku medijacije unosi se u izreku presude o razvodu braka.

Poravnanje bračnih supružnika o vršenju roditeljskog prava zaključeno u postupku medijacije unosi se u izreku presude o razvodu braka, ako sud procijeni da je to poravnanje u najboljem interesu djeteta.

Član 333

Ako se jedan ili oba bračna supružnika, iako su uredno pozvani, ne odazovu pozivu Centra za mirenje, a izostanak ne opravdaju, smatraće se da mirenje nije uspjelo i nastaviće se postupak medijacije radi postizanja poravnanja bračnih supružnika o vršenju roditeljskog prava poslije razvoda braka i poravnanja o podjeli zajedničke imovine.

Ako se jedan ili oba bračna supružnika, iako su uredno pozvani, ne odazovu pozivu Centra za postizanje poravnania o vršenju roditeljskog prava i podjeli zajedničke imovine, a izostanak ne opravdaju, smatraće se da medijacija nije uspjela i nastaviće se postupak po tužbi za razvod braka.

Član 334

Postupak medijacije za postizanje poravnania o vršenju roditeljskog prava i podjeli zajedničke imovine nakon poništenja braka završiće se u roku od 60 dana od dana početka postupka medijacije.

Član 335

(brisano)

Član 336

U toku cijelog postupka za razvod braka sud je dužan da sarađuje sa organima starateljstva i drugim stručnim službama koje se bave pitanjima braka i porodice, posebno kad bračni supružnici imaju zajedničku djecu.

Član 337

(brisano)

Član 338

U toku postupka u bračnim sporovima sud može rješenjem odrediti privremene mjere radi davanja izdržavanja bračnom supružniku, kao i za smještaj, po njegovom predlogu.

Žalba protiv rešenja iz stava 1 ovog člana ne zadržava izvršenje rješenja.

Član 339

U bračnim sporovima ne može se donijeti presuda zbog propuštanja niti presuda na osnovu priznanja ili odricanja.

U bračnim sporovima stranke ne mogu zaključiti sudsko poravnanje.

Član 340

Kad je postupak pokrenut predlogom bračnih supružnika za sporazumni razvod braka ne ispituju se činjenice na kojima je predlog zasnovan, ali sud može odlučiti da se sprovede dokazni postupak, kao po tužbi za razvod braka, ako ocijeni da opravdani interesi zajedničke djece zahtijevaju da se brak održi.

Ako predlagači imaju zajedničku djecu, sud može ispitivati činjenice i sprovoditi dokazni postupak o dijelu predloga bračnih supružnika koji se odnosi na vršenje roditeljskog prava, ako dođe do uvjerenja da sporazum roditelja o ovim pitanjima ne pruža dovoljno garancije, da će interesi njihove djece, a naročito djece sa smetnjama i teškoćama u razvoju biti ovim sporazumom u dovoljnoj mjeri zaštićeni.

Član 341

U bračnim sporovima tužilac može tužbu povući do zaključenja glavne rasprave bez pristanka tuženog, a sa pristankom tuženog dok postupak nije pravosnažno završen.

Zajednički predlog za sporazumni razvod braka mogu bračni supružnici povući do pravosnažnosti presude o razvodu braka.

Smatraće se da je predlog povučen i kad od predloga odustane jedan bračni supružnik.

U slučajevima iz st. 1 i 2 ovog člana, ako je povlačenje tužbe, odnosno zajedničkog predloga za sporazumni razvod braka uslijedilo nakon donošenja prvostepene presude, prvostepeni sud će rješenjem utvrditi da je presuda bez pravnog dejstva i da se postupak obustavlja. Ovako će sud postupiti i kad je od predloga za sporazumni razvod braka odustao samo jedan od bračnih supružnika.

Na način iz stava 3 ovog člana sud će postupiti i u slučaju smrti bračnog supružnika, čime se ne dira u pravo nasljednika da nastave postupak u smislu člana 325 ovog zakona.

U bračnim sporovima odricanje od tužbenog zahtjeva ima isto pravno dejstvo kao povlačenje tužbe.

Član 342

Sud je dužan da presudom u bračnom sporu odluči o vršenju roditeljskog prava.

Presudom u bračnom sporu sud može odlučiti o ograničenju ili lišenju roditeljskog prava.

Član 343

Presuda kojom je brak razveden po predlogu bračnih supružnika za sporazumni razvod braka, u dijelu o razvodu braka, može se pobijati samo zbog hitne povrede odredaba parničnog postupka ili zbog toga što je predlog dat u zabludi ili pod uticajem prinude ili prevare.

Član 344

Ako je pravosnažnom presudom brak razveden ili poništen ne može se upotrebom vanrednog pravnog sredstva izmijeniti odluka o prestanku braka, bez obzira da li je koja od stranaka sklopila novi brak.

3. Postupak u sporovima o očinstvu i materinstvu

Član 345

U sporovima radi utvrđivanja ili osporavanja očinstva ili materinstva dijete može podnijeti tužbu bilo pred sudom opšte mjesne nadležnosti bilo pred sudom na čijem području ima prebivalište, odnosno boravište.

Pred sudom svog prebivališta, odnosno boravišta dijete može podnijeti takvu tužbu i poslije punoljetstva, ali samo ako tuženi nema prebivalište, odnosno boravište u Crnoj Gori.

Odredba stava 1 ovog člana primjenjuje se i u slučaju kad dijete podnosi tužbu zajedno sa drugim licem.

Član 346

Stranke u sporu radi utvrđivanja očinstva su lice čije se očinstvo utvrđuje, dijete i majka djeteta.

Stranke u sporu radi osporavanja očinstva lica koje se po zakonu smatra ocem djeteta su to lice, dijete i majka djeteta.

Kad lice koje sebe smatra ocem djeteta osporava očinstvo licu koje je to dijete priznalo za svoje, stranke u sporu su lice koje osporava priznato očinstvo, lice čije se očinstvo osporava, dijete i majka djeteta.

Član 347

Ako tužbom za utvrđivanje, odnosno osporavanje očinstva nijesu kao tužioci i tuženi obuhvaćena sva lica iz člana 346 ovog zakona, sud će pozvati tužioca da proširi tužbu na ostala lica. Ta lica ne mogu se protiviti proširenju tužbe.

Ako u sporu radi osporavanja očinstva tužilac u roku koji je sud odredio ne proširi tužbu na lica koja tužbom nijesu obuhvaćena ili ako ta lica u istom roku ne pristupe tužbi kao novi tužioci, tužba će se odbaciti.

Ako u sporu radi utvrđivanja očinstva tužilac u roku koji je sud odredio ne proširi tužbu na lica koja tužbom nijesu obuhvaćena ili ako ta lica u istom roku ne pristupe tužbi kao novi tužioci, sud će o tome obavijestiti organ starateljstva i odrediti mu rok u kome može proširiti tužbu na lica koja tužbom nijesu obuhvaćena. Ako u tom roku tužba ne bude proširena, sud će tužbu odbaciti.

Član 348

Stranke koje zajedno podnose tužbu za utvrđivanje ili osporavanje očinstva, odnosno koje su tužene istom tužbom, smatraju se kao jedna parnična stranka, tako da se u slučaju ako pojedini suparničari propuste koju parničnu radnju, dejstvo parničnih radnji koje su izvršili drugi suparničari proteže i na one koji te radnje nijesu preduzeli.

Član 349

Ako dijete i roditelj koji po zakonu zastupa dijete zajedno podnesu tužbu radi utvrđivanja ili osporavanja očinstva, odnosno ako su tuženi istom tužbom, taj će roditelj zastupati dijete i u parnici, ali organ starateljstva može djetetu da postavi posebnog staraoca, ako između roditelja i djeteta postoje u toj parnici suprotni interesi.

Ako su dijete i roditelj koji po zakonu zastupa dijete, u parnici u oprečnim stranačkim ulogama tužioca i tuženog organ starateljstva postaviće djetetu posebnog staraoca.

Član 350

Ako tužbu u sporu o očinstvu i materinstvu podnosi punomoćnik stranke, punomoćje mora biti ovjereno i izdato samo radi zastupanja u ovom sporu.

Punomoćje treba da sadrži navode u pogledu vrste tužbe i osnova za podizanje tužbe.

Član 351

U sporovima o očinstvu i materinstvu ne može se izreći presuda zbog propuštanja ni presuda na osnovu priznanja ili odricanja, niti se može zaključiti sudsko poravnanje.

Ako u sporu radi utvrđivanja očinstva tuženi prizna očinstvo postupak će se obustaviti, a sud će ovjereni prepis zapisnika sa izjavom o priznanju očinstva odmah dostaviti matičaru nadležnom za upis djeteta u matični registar rođenih.

Član 352

Sud je dužan da presudom u sporu o očinstvu i materinstvu odluči o vršenju roditeljskog prava, a može odlučiti i o ograničenju i lišenju roditeljskog prava.

4. Postupak u sporovima za zaštitu prava djeteta i u sporovima za vršenje roditeljskog prava

Član 353

Dijete može podnijeti tužbu u sporu za zaštitu svog prava i u sporu za vršenje roditeljskog prava pred sudom opšte mjesne nadležnosti ili pred sudom na čijem području ono ima prebivalište, odnosno boravište.

U sporu za zaštitu prava djeteta i u sporu za vršenje roditeljskog prava predujam za troškove izvođenja dokaza koje je predložilo dijete isplaćuje se iz sredstava suda.

Troškovi iz stava 2 ovog člana čine dio parničnih troškova.

Član 354

Tužbu za zaštitu prava djeteta mogu podnijeti: dijete, roditelji djeteta, državni tužilac i organ starateljstva.

Tužba za zaštitu prava djeteta može se podnijeti u pogledu svih prava koja su djetetu priznata ovim zakonom, a nijesu zaštićena nekim drugim postupkom.

Pravo i dužnost da obavijeste državnog tužioca ili organ starateljstva o razlozima za zaštitu prava djeteta imaju sve dječije, zdravstvene i obrazovne ustanove ili ustanove socijalne zaštite, pravosudni i drugi državni organi, udruženja i građani.

Član 355

Tužbu za vršenje roditeljskog prava mogu podnijeti: dijete, roditelji djeteta i organ starateljstva.

Član 356

Ako između djeteta i njegovog zakonskog zastupnika postoje suprotni interesi, dijete zastupa kolizijski staratelj.

Dijete koje je navršilo 10 godina života i koje je sposobno za rasuđivanje može samo, odnosno preko nekog drugog lica ili ustanove zatražiti od organa starateljstva da mu postavi kolizijskog staratelja.

Dijete koje je navršilo 10 godina života i koje je sposobno za rasuđivanje može samo, odnosno preko nekog drugog lica ili ustanove zatražiti od suda da mu postavi privremenog zastupnika zbog postojanja suprotnih interesa između njega i njegovog zakonskog zastupnika.

Član 357

U sporu za zaštitu prava djeteta i u sporu za vršenje roditeljskog prava sud je uvijek dužan da se rukovodi najboljim interesom djeteta.

Ako sud procijeni da u sporu za zaštitu prava djeteta ili u sporu za vršenje roditeljskog prava dijete kao stranka nije pravno zastupano na odgovarajući način, dužan je da djetetu postavi privremenog zastupnika.

Privremeni zastupnik postavlja se iz reda advokata, sa liste advokata koji su prošli obuku za zastupanje djece u postupcima iz porodično-pravnih odnosa, koju sprovodi Ministarstvo.

Listu iz stava 3 ovog člana, utvrđuje Ministarstvo i dostavlja je sudovima.

Uvjerenje o završenoj obuci iz stava 3 ovog člana izdaje Ministarstvo.

Program obuke iz stava 3 ovog člana, način sprovođenja obuke i obrazac uvjerenja o završenoj obuci, propisuje Ministarstvo.

Troškovi zastupanja djeteta od strane privremenog zastupnika čine dio parničnih troškova.

Ako sud utvrdi da je u sporu za zaštitu prava djeteta ili u sporu za vršenje roditeljskog prava stranka dijete koje je sposobno da formira svoje mišljenje, dužan je da:

1) se stara da dijete blagovremeno dobije sva obavještenja koja su mu potrebna;

2) dozvoli djetetu da neposredno izrazi svoje mišljenje i da mišljenju djeteta posveti dužnu pažnju u skladu sa godinama i zrelošću djeteta;

3) mišljenje djeteta utvrdi na način i na mjestu koje je u skladu sa njegovim godinama i zrelošću, osim ako bi to očigledno bilo u suprotnosti sa najboljim interesom djeteta.

Član 358

Ako kolizijski staratelj ili privremeni zastupnik utvrdi da u sporu za zaštitu prava djeteta ili u sporu za vršenje, odnosno lišenje roditeljskog prava zastupa dijete koje je sposobno da formira svoje sopstveno mišljenje, a djetetu nije postavljeno lice za podršku, dužan je da:

1) se stara da dijete blagovremeno dobije sva obavještenja koja su mu potrebna;

2) djetetu pruži objašnjenje koje se tiče mogućih posledica akta koji on preuzima;

3) prenese sudu mišljenje djeteta, ako dijete nije neposredno izrazilo mišljenje pred sudom, osim ako bi to očigledno bilo u suprotnosti sa najboljim interesom djeteta.

Član 359

Odredbe čl. 356 do 358 ovog zakona primjenjuju se i u drugim sudskim postupcima u vezi sa porodičnim odnosima, ako se ti postupci odnose i na prava djeteta.

Odredbe čl. 356 do 358 ovog zakona dužni su da primjenjuju i organi koji vode druge postupke, ako se ti postupci odnose i na prava djeteta.

Član 360

Postupak za zaštitu prava djeteta je hitan.

Prvo ročište zakazuje se tako da se održi u roku od osam dana od dana kada je tužba primljena u sudu.

Drugostepeni sud dužan je da donese odluku u roku od 15 dana od dana kada mu je dostavljena žalba.

Član 361

Prije nego što donese odluku o zaštiti prava djeteta ili o vršenju roditeljskog prava, sud je dužan da zatraži nalaz i stručno mišljenje od organa starateljstva, porodičnog savjetovišta ili druge specijalizovane ustanove.

Član 362

U sporu za zaštitu prava djeteta i u sporu za vršenje roditeljskog prava ne može se donijeti presuda zbog propuštanja niti presuda na osnovu priznanja ili odricanja.

U sporu za zaštitu prava djeteta i u sporu za vršenje roditeljskog prava stranke ne mogu da zaključe sudsko poravnanje.

Član 363

Sporazum roditelja o zajedničkom ili samostalnom vršenju roditeljskog prava unosi se u izreku presude o vršenju roditeljskog prava, ukoliko sud procijeni da je taj sporazum u najboljem interesu djeteta.

Ako roditelji nijesu zaključili sporazum o vršenju roditeljskog prava ili sud procijeni da njihov sporazum nije u najboljem interesu djeteta, odluku o povjeravanju zajedničkog djeteta jednom

roditelju, o visini doprinosa za izdržavanje od strane drugog roditelja i o načinu održavanja ličnih odnosa djeteta sa drugim roditeljem donosi sud.

Kada sud donese odluku o zajedničkom ili samostalnom vršenju roditeljskog prava, a dijete se ne nalazi kod roditelja koji treba da vrši roditeljsko pravo, sud će narediti da se dijete odmah preda roditelju koji treba da vrši roditeljsko pravo.

Prilikom donošenja odluke o vršenju roditeljskog prava i načinu održavanja ličnih odnosa sa drugim roditeljem, sud vodi računa o tome da ostvarivanje roditeljskog prava i održavanje ličnih odnosa djeteta sa drugim roditeljem ne ugrožava bezbjednost djeteta ili žrtve.

Član 364

Sud može presudom u sporu za zaštitu prava djeteta odlučiti i o vršenju, odnosno lišenju roditeljskog prava.

Sud može presudom u sporu za vršenje roditeljskog prava odlučiti i o ograničenju ili lišenju roditeljskog prava.

5. Postupak u sporovima za izdržavanje

Član 365

U bračnim sporovima o čuvanju i vaspitavanju djece sud po službenoj dužnosti odlučuje o izdržavanju maloljetne djece i punoljetne djece nad kojima je produženo roditeljsko pravo.

Sporazum roditelja o izdržavanju djeteta sud će prihvatiti samo ako je u skladu sa odredbama ovog zakona o određivanju izdržavanja.

Sud po službenoj dužnosti odlučuje o izdržavanju djeteta, kada u sporu za utvrđivanje očinstva utvrdi da je tuženi otac djeteta ili kad u sporu za utvrđivanje materinstva utvrdi da je tužena majka djeteta.

Član 366

Postupak u sporovima za izdržavanje je hitan.

Prvo ročište zakazuje se u roku od osam dana od dana kada je tužba primljena u sudu.

Drugostepeni sud dužan je da donese odluku u roku od 15 dana od dana kada mu je dostavljena žalba.

Član 367

Sud nije vezan granicama tužbenog zahtjeva za izdržavanje.

Član 368

Kad sud utvrdi da roditelji ni pojedinačno ni zajednički nijesu u mogućnosti da podmire potrebe izdržavanja djeteta u visini predviđenoj ovim zakonom, obavještava o tome organ starateljstva, a po potrebi zastaje sa postupkom do isteka roka koji je ostavljen organu starateljstva za izjašnjavanje.

Organ starateljstva može u tom slučaju, u ime djeteta, da proširi tužbu za izdržavanje na druga lica koja su po zakonu dužna da daju izdržavanje. Ta lica se ne mogu protiviti proširenju tužbe.

Pravo na proširenje tužbe pod uslovima iz stava 2 ovog člana pripada i zakonskom zastupniku djeteta.

Ako se u daljem postupku utvrdi da ni drugi srodnici nijesu u mogućnosti da podmire potrebe izdržavanja djeteta, organ starateljstva preduzima potrebne mjere radi osiguranja sredstava za izdržavanje djeteta po propisima o socijalnoj zaštiti.

Član 369

U sporovima za izdržavanje djece i djece nad kojom je produženo roditeljsko pravo, kao i u drugim sporovima u kojima se po službenoj dužnosti odlučuje o izdržavanju ove djece, sud po službenoj dužnosti određuje privremene mjere radi davanja izdržavanja, ako u izdržavanju djeteta ne učestvuju oba roditelja sa odgovarajućim doprinosom.

U sporovima za zakonsko izdržavanje punoljetnih sposobnih lica sud može odrediti privremene mjere za njihovo izdržavanje samo na zahtjev tražioca izdržavanja.

Privremene mjere iz st. 1 i 2 ovog člana sud određuje ako se učine vjerovatnim činjenice od kojih zavisi pravo na izdržavanje, a u sporovima za utvrđivanje očinstva, odnosno materinstva i ako se učini vjerovatnim da je tuženi otac djeteta, odnosno da je tužena majka djeteta.

Član 370

Organ starateljstva dužan je na zahtjev suda da prikupi sve podatke važne za donošenje sudske odluke o izdržavanju.

U sporovima u kojima se odlučuje o zakonskom izdržavanju djece i djece nad kojom je produženo roditeljsko pravo postupak se sprovodi po odredbi člana 366 ovog zakona.

Član 371

Kad obvezniku izdržavanja prema kome se sprovodi izvršna sudska odluka o izdržavanju prestane radni odnos, organ, organizacija, ustanova, odnosno poslodavac kod kojeg je izdat nalog za prinudnu naplatu doprinosa za izdržavanje dužni su podatke o izvršnoj ispravi i dozvoli izvršenja, kao i ime i adresu lica kome se vrši isplata, da dostave organu, organizaciji ili ustanovi, odnosno poslodavcu kod koga se obveznik izdržavanja zaposlio.

Organ, organizacija ili ustanova, odnosno poslodavac kod koga se obveznik izdržavanja zaposlio dužan je da o tome odmah obavijesti lice kome se po sudskoj odluci vrši isplata izdržavaoca.

6. Primjena Zakona o parničnom postupku

Član 372

Na postupak suda koji je u vezi sa porodičnim odnosima primjenjuju se odredbe Zakona o parničnom postupku, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

7. Primjena Zakona o vanparničnom postupku

Član 373

U pravnim stvarima za koje je ovim zakonom propisano da će se rješavati u vanparničnom postupku primjenjuju se odredbe Zakona o vanparničnom postupku.

8. Izvršni postupak

Član 374

Za odlučivanje o predlogu za izvršenje odluke suda kojom se naređuje predaja djeteta roditelju ili drugom licu, odnosno ustanovi kojoj je dijete povjereno na čuvanje i vaspitanje nadležan je sud koji

je opšte mjesno nadležan za stranku koja zahtijeva izvršenje, kao i sud na čijem se području zatekne dijete.

Za sprovođenje izvršenja mjesno je nadležan sud na čijem se području zatekne dijete.

Član 375

Prilikom sprovođenja prinudnog izvršenja sud vodi računa o hitnosti postupka i o potrebi da se u najvećoj mjeri zaštiti ličnost djeteta.

Sud, pošto ocijeni sve okolnosti slučaja, odlučuje da li će izvršenje sprovesti izricanjem novčanih kazni protiv lica kod koga se dijete nalazi ili oduzimanjem djeteta od tog lica.

Ako se svrha izvršenja ne može postići izricanjem i izvršenjem odluka o novčanim kaznama, izvršenje će se sprovesti oduzimanjem djeteta od lica kod koga se dijete nalazi i predajom djeteta roditelju, odnosno drugom licu ili ustanovi kojoj je ono povjereno na čuvanje i vaspitanje.

U postupku izvršenja sud će zatražiti pomoć organa starateljstva.

Član 376

U postupku izvršenja i obezbjeđenja odluke o zaštiti prava utvrđenih ovim zakonom primjenjuju se odredbe zakona kojim se uređuje izvršenje i obezbjeđenje, ako ovim ili drugim zakonom nije drukčije određeno.

DESETI DIO PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 377

Brak sklopljen prije stupanja na snagu ovog zakona punovažan je, ako je sklopljen saglasno propisima koji su bili na snazi u vrijeme sklapanja braka.

Član 378

Odredbe ovog zakona primjenjuju se i na porodične odnose koji su nastali do dana početka primjene ovog zakona, ako ovim zakonom nije drukčije određeno.

Član 379

Odredbe ovog zakona primjenjuju se u postupku pred sudom, odnosno organom starateljstva u predmetima u kojima do dana početka primjene ovog zakona nije donesena prvostepena odluka.

Član 380

Ako je do dana početka primjene ovog zakona donesena prvostepena odluka kojom se postupak pred prvostepenim sudom, organom starateljstva ili drugim organom završava, dalji postupak nastaviće se po propisima koji su važili do dana početka primjene ovog zakona.

Ako poslije početka primjene ovog zakona bude ukinuta prvostepena odluka iz stava 1 ovog člana, dalji postupak sprovedeće se po odredbama ovog zakona.

Član 380a

U predmetima koji se vode kod suda, odnosno organa starateljstva u kojima do dana početka primjene ovog zakona nije donesena odluka primjenivaće se odredbe ovog zakona.

Član 380b

Ako je do dana početka primjene ovog zakona donesena prvostepena odluka kojom se postupak pred prvostepenim sudom, organom starateljstva ili drugim organom završava, dalji postupak nastaviće se po propisima koji su važili do dana početka primjene ovog zakona.

Ako poslije početka primjene ovog zakona bude ukinuta prvostepena odluka iz stava 1 ovog člana, dalji postupak sprovedeće se po odredbama ovog zakona.

Član 381

Propisi za sprovođenje ovog zakona donijeće se u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 381a

Propisi za sprovođenje ovog zakona donijeće se u roku od devet mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 381b

Listu lica za podršku iz člana 317v stav 2 ovog zakona i listu advokata koji su prošli obuku za zastupanje djece u postupcima iz porodično-pravnih odnosa iz člana 357 stav 4 ovog zakona, Ministarstvo će utvrditi i dostaviti sudovima u roku od tri mjeseca od dana početka primjene ovog zakona.

Član 382

Danom početka primjene ovog zakona prestaje da važi Porodični zakon ("Službeni list SRCG", br. 7/89).

Član 383

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Republike Crne Gore", a primjenjivaće se od 1. septembra 2007. godine.

Samostalni član Zakona o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona

("Sl. list CG", br. 53/2016)

Član 84

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore", a primjenjivaće se nakon devet mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Samostalni član Zakona o izmjenama Porodičnog zakona

("Sl. list CG", br. 76/2020)

Član 6

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore", a primjenjivaće se danom stupanja na snagu Zakona o alternativnom rješavanju sporova.